

COMUNICACIÓ
PER AL CANVI ECOSOCIAL

PARAULES
QUE SOSTENEN
LA TERRA

♥ entreculturas
ONG · JESUITA

Coordinació | **Yénifer López**

Autoria | **Maria Luisa Caparrós Spa**

Col·laboració

Chabeli Macías (Entreculturas)

Paula Foix (Entreculturas)

Alejandra Valdés (SAFA Blanca Paloma)

Guadalupe Sierra (SAFA Beaterio)

Fuensanta Guerrero (SAFA Beaterio)

Gema Montero (SAFA Beaterio)

Lidia Hidalgo (SAFA Patronato Vereda)

María del Mar Jiménez (SAFA Bujalance)

Manuel J. Núñez (coordinador FPB Fundació SAFA)

Carlos Guerrero (coordinador FP Fundació SAFA)

Vanessa María Fernández Morillo (SAFA Patronat Vereda)

María de los Ángeles Moreno (SAFA Bujalance)

Maquetació | **Raquel Lozano**

Direcció d'art, disseny gràfic i il·lustracions | **Raquel Lozano**

Edita | **Fundació Entreculturas**

Participació | **Fundació SAFA**

Edició digital | **2024**

Adaptació impresa i traducció al valencià | **2026**

Aquesta publicació ha sigut traduïda al valencià i impresa amb el suport financer de la Conselleria de Serveis Socials, Família i Infància. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva d'Entreculturas i no reflecteix necessàriament l'opinió de la Generalitat Valenciana.

© **Entreculturas**

Maldonado 1, Madrid 28006

Telèfon **91 590 26 72**

Fax **91 590 26 73**

www.entreculturas.org

educacion@entreculturas.org

Entreculturas és una ONG de Cooperació Internacional de la Companyia de Jesús a Espanya, des de la qual treballem en favor de la justícia i la transformació social. Per a això defensem l'educació equitativa, crítica i de qualitat com a dret humà, treballem per la vida digna de les persones i apostem per la construcció d'una ciutadania global compromesa amb els reptes globals del nostre temps.

La **Fundació Accenture** treballa per a contribuir a la transformació i digitalització de la societat, posant especial focus en les organitzacions que fomenten la formació i capacitat de persones vulnerables davant l'ocupació. En aquest sentit lidera la iniciativa d'impacte col·lectiu «Junts per l'ús dels més vulnerables». A més de crear conjuntament solucions digitals i oferir-les per a la formació d'adolescents, joves i persones adultes en pro de millorar la seua ocupabilitat dona suport a propostes que aposten per cultivar coneixements i habilitats vinculades a cura del medi ambient i al desenvolupament de pràctiques personals i socials ecològiques.

<https://www.accenture.com/es-es/about/company/fundacion>

Agraïm a la **Red SAFA de Andalucía** la seua participació i aportacions en el procés d'elaboració d'aquesta guia. Gràcies a l'equip de docents que ha posat en pràctica aquesta guia a l'aula i ens ha retornat els seus suggeriments i idees. Gràcies. La vinculació entre centres educatius i organitzacions socials és vital per a la promoció d'una ciutadania activa, per a educar a persones solidàries i compromeses amb els reptes del Planeta.

5	INTRODUCCIÓ
7	METODOLOGIA
10	PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA
16	PRIMER TRIMESTRE
18	Sessió 1. La meua petjada en la Terra. La petjada de la Terra en mi
24	Sessió 2. Notícies que mouen la Terra
30	Sessió 3. Som la Terra
44	SEGON TRIMESTRE
46	Sessió 4. Connectant amb el nostre entorn
50	Sessió 5. Poemes naturals
56	Sessió 6. La Pachamama
60	TERCER TRIMESTRE
62	Sessió 7. Enamorar-se de la Terra
66	Sessió 8. Agents de canvi
70	Sessió 9. Agenda 2030. La nostra agenda
76	COMPETÈNCIES TREBALLADES EN AQUESTA PROPOSTA
85	ALTRES RECURSOS DE SUPORT PER A AMPLIAR

Introducció

Aquesta publicació, **Comunicació per al canvi ecosocial. Paraules que sostenen la Terra**, és una proposta d'aprenentatge curricular per al primer cicle de Formació Professional Bàsica vinculada a la ciutadania global i en concret a l'àmbit mediambiental. S'emmarca dins de la proposta d'Entreculturas per a educar en una ciutadania global i connecta les temàtiques mediambientals amb les pròpies del mòdul de Comunicació i societat.

Objectius d'aquest material

1. Connectar les temàtiques mediambientals amb les pròpies del mòdul de Comunicació i Societat.
2. Fomentar una vinculació harmoniosa amb la Terra.
3. Desenvolupar coneixements, valors, competències socials i ciutadanes que permeten i promouen el compromís amb el medi ambient.

Comunicació per al canvi ecosocial. Paraules que sostenen la Terra ofereix un itinerari didàctic avaluable que contribueix a l'abast de les competències d'aprenentatge del bloc de Comunicació i societat.

La didàctica ofereix un exercici pràctic de ciutadania enfocada a cura de la Terra en el qual des del primer moment, l'alumnat es converteix en agent de sensibilització a través de la comunicació, creant així un vincle amb els propis objectius curriculars del mòdul. La present proposta és:

- » **Un itinerari de nou sessions** per a realitzar al llarg del curs escolar, vinculades a les nou unitats didàctiques del mòdul «Comunicació i societat» i avaluable. A més de les nou sessions, es proposen altres dues sessions fora de la classe: una visita a un hort urbà i una altra a una aula d'educació infantil.
- » L'itinerari ha sigut concebut al fil del programa del mòdul, cada sessió **està vinculada amb una unitat didàctica i a més tot l'itinerari està enfocat al compromís amb la Terra a través de la comunicació**; no obstant això, cal esmentar que l'itinerari també té entitat en si mateix i també pot ser treballat de manera independent.
- » L'itinerari és **una eina per a les i els docents** que a partir d'aquesta, podrà organitzar les sessions.

Protagonisme dels joves i visibilitat en el propi centre:

Al llarg de la proposta es van filant diverses accions fora de l'aula amb l'objectiu que aquesta proposta oferisca a l'alumnat de FPB visibilitat i protagonisme dins del centre; a través d'elles posaran en pràctica el seu rol com a agents de sensibilització.

L'itinerari ofereix un espai d'oportunitat on aprendre a connectar, jugar, gaudir i descobrir les seues capacitats de comunicació per al canvi ecosocial.

Metodologia

Totes les sessions segueixen la mateixa estructura bàsica configurant-se en els següents passos:

1. Reinicialitza't | 2. Obri els teus ulls a la Terra | 3. Comunica en societat

La repetició de la mateixa metodologia al llarg de totes les sessions crea un ritme que és important respectar perquè té en si mateixa una intencionalitat i un missatge: partim de nosaltres mateixos i mateixes, de la pròpia cura i connexió per a des d'ací, ser capaços i capaces d'obrir els ulls al món i transformar-lo. Connectem amb la nostra pròpia naturalesa per a adonar-nos que **som naturalesa i tot està interconnectat**. Des d'aquest arrelament, les nostres accions i el nostre compromís amb el Planeta estarà basat en una relació de cura, harmoniosa i sostenible.

Reinicialitza't

Entre 5 i 10 minuts màxim per a començar cada sessió des d'un 'lloc diferent'.

Es comença alçant-se i amb un xicotet exercici de mobilitat que pot durar entre 3 i 5 minuts. El docent pot anar guiant l'activitat per a dur a terme l'exercici o es pot posar un vídeo que indique clarament els exercicis a seguir. Sent aquests sempre els mateixos per a totes les sessions.

A continuació, tenim altres 3/5 minuts d'un exercici d'atenció plena molt senzill, en algunes sessions serà el mateix per a emfatitzar i que adquirisquen una pràctica bàsica que puguem replicar. En tots els casos seran molt senzills i curts.

El moviment els desperta, l'atenció plena els connecta. Tots dos passos junts, creen un ancoratge en la persona, totalment diferent del que aconseguim amb un altre tipus d'entrada en l'activitat.

Val la pena aquesta inversió de temps per a col·locar-los en una altra disposició.

Mitjançant aquests exercicis pretenem diversos objectius:

- » En primer lloc, com hem esmentat, despertar-los i connectar-los, és a dir, com el propi apartat indica, fer un ràpid “reinici” per a poder entrar en la sessió fent un parèntesi i eixint de la dinàmica habitual del dia.
- » En segon lloc, la connexió amb el propi cos i consciència són dues qüestions capitals dins de l’educació mediambiental, ja que és aquesta connexió amb la nostra pròpia naturalesa la que ens ancora a la connexió amb l’entorn i amb la Terra.
- » Finalment, aportar-los xicotetes pràctiques, consells i hàbits que poden incorporar en la seua vida per a ajudar-los amb temes com a enfocament d’atenció, ansietat, desorientació,... tan comunes en aquestes edats.

Obri els teus ulls a la Terra

🕒 30 minuts

En aquesta activitat central es proposen diferents metodologies de jocs, escriptura cooperativa, creativitat, exercicis teatrals, exercicis d’imaginació,...

Les temàtiques recorren temes centrals d’educació per al desenvolupament sostenible com ara el canvi climàtic, sis erres, Objectius de Desenvolupament Sostenible i l’Agenda 2030, els impactes que té el canvi climàtic i la sobreexplotació dels recursos naturals en molts altres temes com les migracions forçoses.

A més es proposen dues sessions fora de la classe: una a un hort urbà, una altra a una classe d’Educació Infantil.

L’objectiu amb la visita és conèixer i vincular-se amb iniciatives pròximes que suposen un exercici de ciutadania i connexió amb el mitjà, aprenent així eines que puguem després implementar en el seu dia a dia.

D’altra banda, la proposta d’anar a una aula d’Educació Infantil, els ofereix la possibilitat de generar propostes i convertir-se en agents de transformació en el seu propi entorn.

Paraules que sostenen la Terra

Comunica en societat

🕒 9 minuts aproximadament

Cada proposta culminarà amb una part eminentment comunicativa per a transmetre i compartir en el centre alguns missatges relacionats amb el treballat en cada sessió.

Addicionalment, es planteja un repte fora de classe i de manera opcional. És important destacar que cada docent haurà de discernir la pertinència o no d’aquesta proposta segons el seu grup.

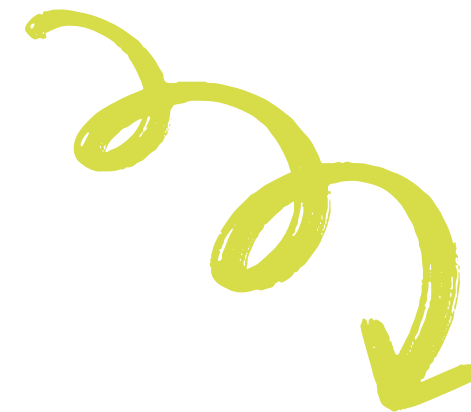
Se’ls donarà l’opció de la creació d’un post o reels per a Instagram a realitzar fora del centre. D’aquesta manera, des del primer moment adquireixen pràctica com a agents de canvi i sensibilització.

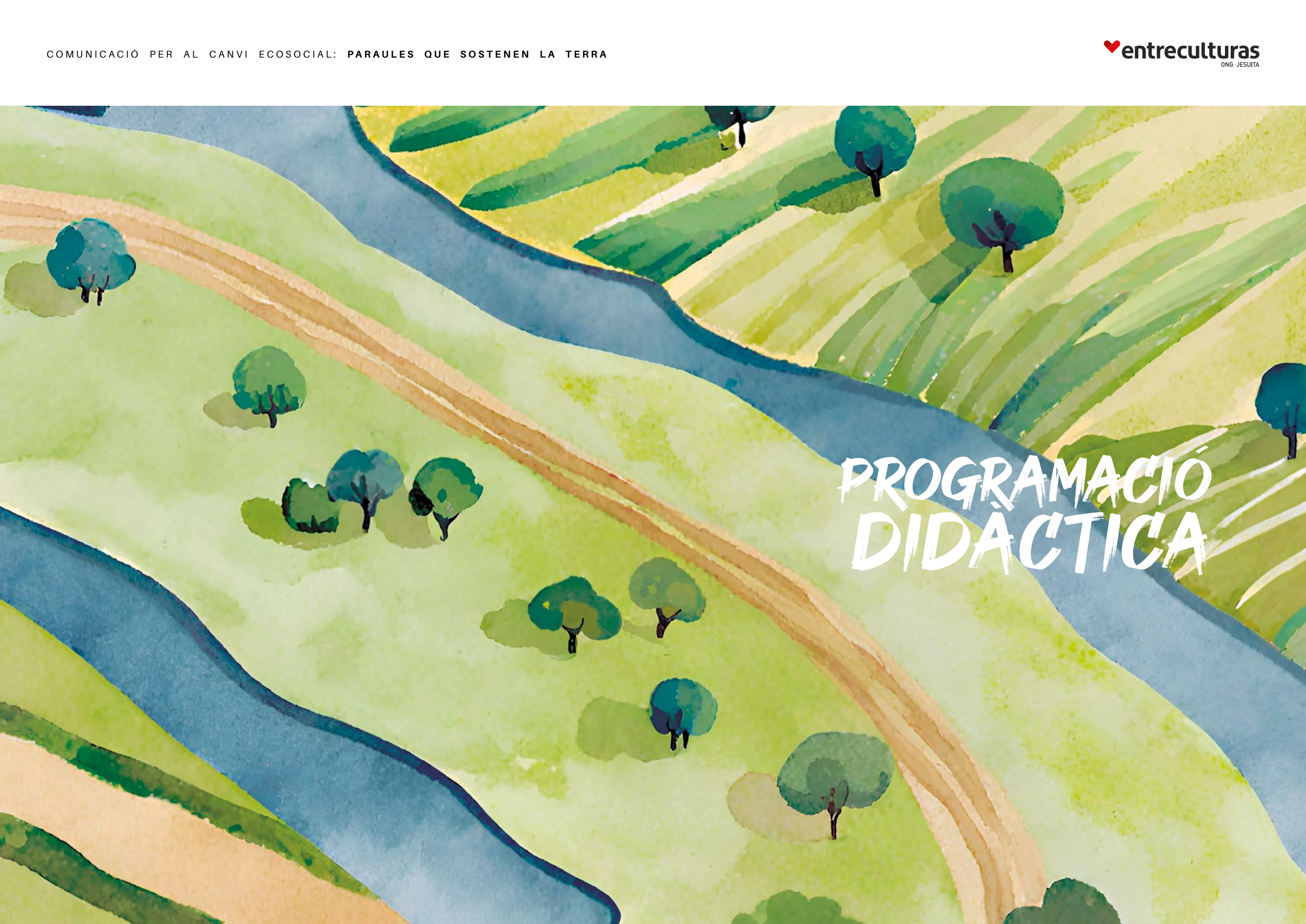
Les xarxes són part de la seua realitat més immediata, en molts casos el contingut de les mateixes és poc constructiu, però d’aquesta manera utilitzem una eina molt del seu dia a dia perquè experimenten la seua capacitat de crear i difondre un contingut positiu en aquest cas, un contingut de foment d’una relació amb la Terra més harmoniosa, justa i sostenible.

A més, l’eina és especialment pertinent amb el mòdul ‘Comunicació en Societat’ ja que a través d’ella es fomentaran eines comunicatives proposades en el propi mòdul.

No obstant això, el/la docent valorarà si aquest repte de pujar un post a Instagram és convenient per al seu grup i puga ser pertinent o no. Per tant, totes les activitats tanquen a l’aula i quedarà a discreció del docent si addicionalment els llança el repte de les xarxes.

En qualsevol cas, en totes les sessions, aquest últim apartat “Paraules que sostenen la Terra. Comunica en societat” suposa un exercici de posada en pràctica d’una comunicació per al canvi ecosocial, és a dir, vincula l’apros en la Unitat didàctica del mòdul de Comunicació i societat amb l’educació mediambiental i és una proposta d’exercici pràctic de ciutadania activa per a la cura de la Terra.

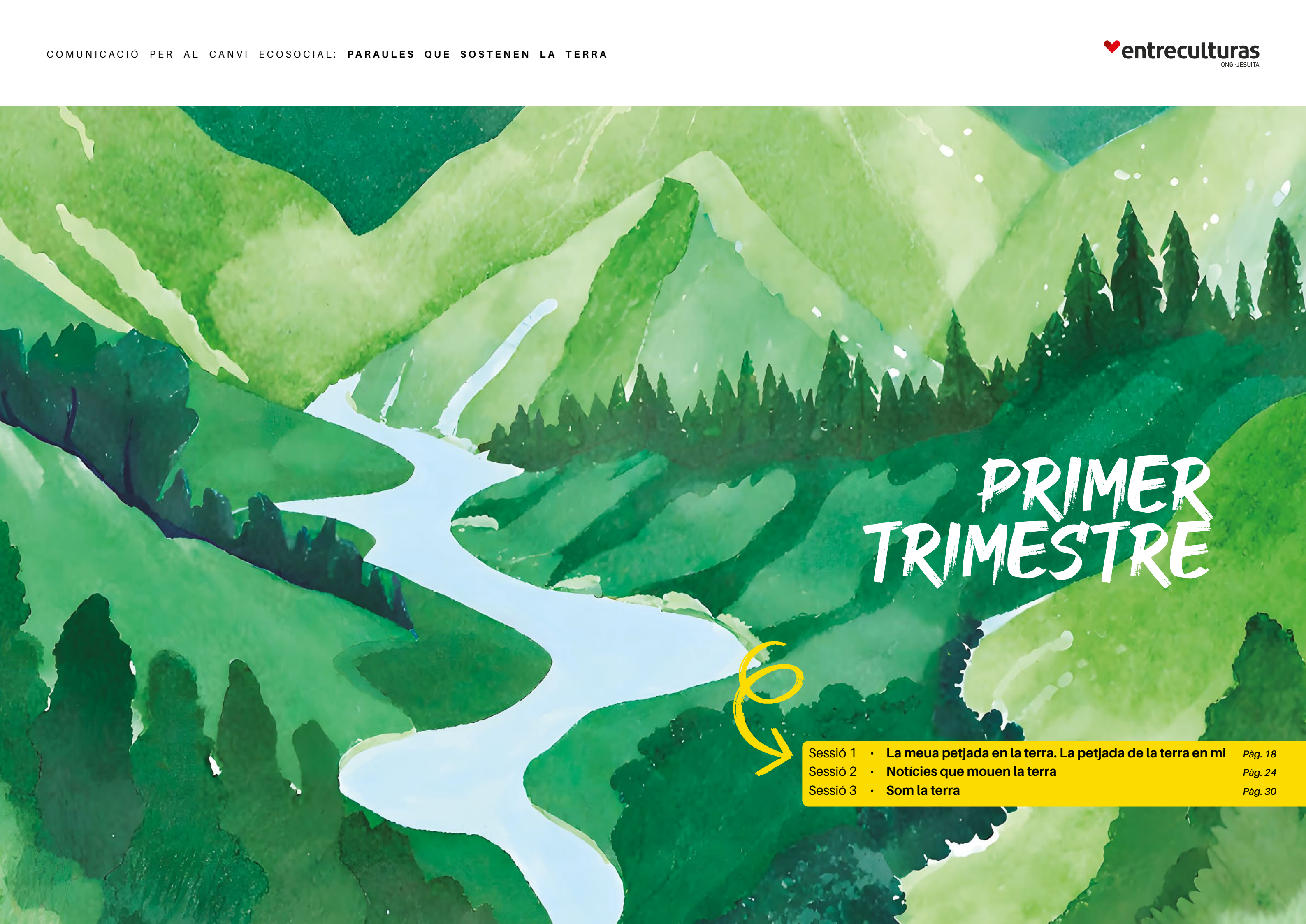
PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

- Sessió 1 • La meua petjada en la terra. La petjada de la terra en mi
- Sessió 2 • Notícies que mouen la terra
- Sessió 3 • Som la terra
- Sessió 4 • Connectant amb el nostre entorn. Visita a un hort urbà
- Sessió 5 • Poemes naturals
- Sessió 6 • La Pachamama
- Sessió 7 • Enamorar-se de la Terra
- Sessió 8 • Agents de canvi
- Sessió 9 • Agenda 2030. La nostra agenda

Programació didàctica d'educació per al desenvolupament sostenible dins del mòdul comunicació i societat (I) COMUNICACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ ECOSOCIAL: PARAULES QUE SOSTENEN LA TERRA					
SESSIÓ	UNITAT AMB LA QUAL ES VINCULA	OBJECTIUS	SOM LA TERRA. REINICIALITZA'T	OBRI ELS TEUS ULLS	PARAULES QUE SOSTENEN. COMUNICA EN SOCIETAT
1a SESSIÓ LA MEUA PETJADA EN LA TERRA. LA PETJADA DE LA TERRA EN MI	UD1 Els medis naturals de la Terra. L'ésser humà i el medi natural.	1. Aproximació al concepte de canvi climàtic i petjada ecològica. 2. Descobrir alternatives per a reduir el nostre impacte. 3. Reconeixement del nostre paper davant el canvi climàtic.	Moviment i respiració.	Canvi climàtic i petjada ecològica • Vídeo • Test: La petjada ecològica • Pictionary de les 6 erres	Deixa la teua petjada: La meua petjada en la Terra, la petjada de la Terra en mi.
2a SESSIÓ NOTÍCIES QUE MOUEN LA TERRA	UD2 La notícia.	1. Aproximar-nos a la vinculació entre la deterioració del medi ambient i la realitat de les migracions forçoses. 2. Comprendre la connexió entre les nostres accions i la deterioració del medi ambient. 3. Descobrir accions i compromisos que generen una cultura de compte amb la Terra i cultura d'hospitalitat.	Observació atenció plena.	• Vídeos • Joc de representació teatral: situacions	Elaboració d'una notícia: notícies que mouen el món.
3a SESSIÓ SOM LA TERRA	UD3 Grècia i Roma.	1. Acostar-se a la connexió de la mitologia grega i romana amb la naturalesa. 2. Aprofundir en el vincle amb la Terra des d'una aproximació experiencial. 3. Descobrir la nostra unitat amb la Terra per a generar valors d'estima i compte amb aquesta.	Observació atenció plena. Deesses gregues i romanes de la naturalesa.	• Exercici d'imaginació guiata: Som la Terra. • Dibuix.	Comparteix el dibuix. Opcional per a ampliar: galeria fotogràfica

Programació didàctica d'educació per al desenvolupament sostenible dins del mòdul comunicació i societat (I) COMUNICACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ ECOSOCIAL: PARAULES QUE SOSTENEN LA TERRA				
SESSIÓ	UNITAT AMB LA QUAL ES VINCULA	OBJECTIUS	ACTIVITAT	
			SOM LA TERRA. REINICIALITZAT	OBRIELS TEUS ULLS PARAULES QUE SOSTENEN. COMUNICA EN SOCIETAT
4a SESSIÓ + VISITA CONNECTANT AMB EL NOSTRE ENTORN. VISITA A UN HORT URBÀ	UD4 El fullert.	1. Conèixer iniciatives properes de connexió amb el medi ambient. 2. Cultivar estils de vida sostenibles. 3. Fomentar relacions de cura, cooperació i justícia amb el medi ambient. 4. Elaborar un fullert.	Moviment i respiració.	- Joc de cartes. - Planificació de la visita. - Visita a l'hort urbà. - Elaboració d'un fullert. Compartir el fullert en el centre.
5a SESSIÓ POEMES NATURALS	UD5 L'Edat mitjana i l'Islam. Literatura medieval - Repte en grup: Organitzar esdeveniments gastronòmics. - Estratègies d'empatia i de comprensió d'altres cultures sense menysprear-les ni ser en cap moment menyspreador cap a elles.	1. Acostar-se a una aproximació i vinculació del medi ambient des de la poesia medieval. 2. Fomentar una relació amb la Terra des de valors de cura, respecte i admiració. 3. otenciar el treball creatiu i cooperatiu en relació al medi ambient.	Pot de la calma	Comparteix el poema en Instagram. Opcional: Repte en grup: esdeveniment gastronòmic/poètic èmfasi en sostenibilitat.
6a SESSIÓ LA PACHAMAMA	UD6 Estratègies simples de treball cooperatiu. - Eines de comunicació social. - Eines de presentació d'informació. - Conquesta i colonització d'Amèrica.	1. Aproximació a les cultures indígenes properes a la conquesta d'Amèrica (especificament cultura inca). 2. Descobrir el significat de la Pachamama i la relació que implica amb la naturalesa. 3. Fomentar l'ús de la creativitat i la comunicació com a estratègia de sensibilització cap al medi ambient	Cançó Pachamama	- Vídeo Els inques i la seua cultura. - Escriure un conte sobre la Pachamama per a explicar-li als xiquets - d'infantil del propi centre. Compartir el conte.

Programació didàctica d'educació per al desenvolupament sostenible dins del mòdul comunicació i societat (I) COMUNICACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ ECOSOCIAL: PARAULES QUE SOSTENEN LA TERRA				
SESSIÓ	UNITAT EN LA QUAL ES VINCULA	OBJECTIUS	ACTIVITAT	
			SOM LA TERRA. REINICIALITZAT	OBRIELS TEUS ULLS PARAULES QUE SOSTENEN. COMUNICA EN SOCIETAT
7a SESSIÓ ENAMORAR-SE DE LA TERRA	UD7 Recitar textos. Repte en grup: vídeo.	1. Fomentar el vincle i la connexió amb la Terra. 2. Desenvolupar valors i actituds de cura. 3. Desenvolupar estratègies comunicatives de sensibilització i cura mediambiental.	Espills	- Carta a la Terra. - Lectura grupal i escriptura cooperativa de la carta. Realització d'un vídeo.
8a SESSIÓ PLANIFICACIÓ + VISITA A LA CLASSE D'INFANTIL AGENTS DE CANVI	UD8 El conte - L'aprenentatge cooperatiu com a mètode. - Formació dels equips de treball. - Estratègies simples de treball cooperatiu. - Selecció d'informació rellevant. - Eines de presentació d'informació. - Estratègies d'exposició.	1. Fomentar l'escriptura creativa per a comunicar continguts de cura mediambiental. 2. Adquirir habilitats i estratègies per a convertir-se en agents de sensibilització en el seu entorn. 3. Fomentar la generació d'estratègies de sensibilització mediambiental a nivell grupal.	L'unça de xocolata	Conte i il·lustració. Preparació de la visita i representació. Realitzar un vídeo.
9a SESSIÓ AGENDA 2030. LA NOSTRA AGENDA	UD9 Estratègies simples de treball cooperatiu. - Eines de comunicació social. - Eines de presentació d'informació. - Conquesta i colonització d'Amèrica.	1. Aproximació als ODS. 2. Conèixer quins Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) estan relacionats amb el medi ambient. 3. Prendre consciència del camí recorregut al llarg d'aquest itinerari. 4. Fomentar el compromís i la integració de l'aprenentatge adquirit en les seues pròpies vides més enllà d'aquest itinerari.	Joc dels espills	- Vídeo ODS. - Creació d'eslogans. - Agenda i compromisos. Cartells en el centre anunciant la nostra agenda a seguir en el compromís amb la Terra.

PRIMER TRIMESTRE

Sessió 1	• La meua petjada en la terra. La petjada de la terra en mi	Pàg. 18
Sessió 2	• Notícies que mouen la terra	Pàg. 24
Sessió 3	• Som la terra	Pàg. 30

SESSIÓ 1

LA MEUA PETJADA EN LA TERRA. LA PETJADA DE LA TERRA EN MI

Contingut curricular específic

amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 1

Els medis naturals de la Terra. L'ésser humà i el medi natural

- L'aprenentatge cooperatiu com a mètode i com a contingut.
- La importància del clima.
- L'alteració humana del medi natural.

Objectiu específic de la sessió

- Aproximació al concepte de canvi **climàtic i petjada ecològica**.
- Descobrir alternatives per a **reduir el nostre impacte**.
- Reconeixement del nostre **paper davant el canvi climàtic**.

Recursos

VÍDEO

Què és la petjada de carboni?

<https://www.youtube.com/watch?v=nQ1pPLb1Fo4>

FITXES

1, 2, 3 i 4

En aquesta primera activitat, connectem el tema de la **unitat 1 de la importància del clima i l'alteració del medi natural amb la qüestió del canvi climàtic i de la petjada ecològica**. Partirem d'aquest vincle amb la unitat treballada en el mòdul comunicació i societat per a aproximar-nos a la idea del canvi climàtic així com a l'impacte que com a individus tenim en el medi ambient.

Es comença amb una activitat de 10 minuts de reinici amb moviment i exercicis de respiració, per a posteriorment endinsar-nos en el tema a través d'un vídeo i del test de la petjada ecològica. Jugaran al Pictionary per a explorar alternatives i solucions que poden dur a terme i finalment es conclourà amb un exercici de petjada ecològica plantejat en termes del que volen deixar com a petjada de compromís i compte amb la Terra.

Som la terra

» REINICIALITZA'T

⌚ 3 minuts

Exercicis de moviment per a alliberar tensió i activar-se

Se'ls demana que es posen drets. Primer fan moviments circulars amb els braços estirats cap avant, i després deu moviments circulars cap arrere. Després mouen el coll i el cap cap avant com dient sí cinc vegades, altres cinc cap als costats com dient no. Amb els braços allargats cap avant, s'estiren el palmell d'una mà (agafant-se els dits amb l'altra mà), després la de l'altra mà. Mouen la cintura en una direcció, després en l'altra. Estiren una cama cap avant i fan moviments giratoris amb el peu en un sentit i després en l'altre. El mateix ara amb l'altra cama. Finalment pugen els braços cap amunt i estiren el cos posant-se de puntetes tot el que puguin mentre realitzen una profunda inspiració pujant cap amunt, i finalment solten tot el cos doblegant-se cap avant.

Exercici de respiració conscient

⌚ 3 minuts

Se'ls donen les següents instruccions:

- Asseu-te còmodament amb l'esquena recta.
- Comença a inhal·lar i exhalar lentament. Compta sis segons en cada inhalació. Respira pel nas i deixa eixir l'aire per la boca, sense cap tipus d'esforç.
- Allibera't de qualsevol tipus de pensament per un minut. Calla la teua ment per un minut, sense pensar en el que tens.
- Enfoca't en la teua respiració i a sentir l'aire recorrent unes certes parts del teu cos mentre entra i ix d'ell. Sent com se t'omplen els pulmons i després es buiden.
- Enfoca't ara simplement a sentir l'aire que entra i ix de les teues fosses nasals i durant un minut centra tota la teua atenció simplement en això.
- (Se'ls deixa un minut en complet silenci).
- Ara, lentament, vés obrint els ulls. Havies pensat sempre que la meditació i la relaxació és una cosa difícil, doncs, saps què? Ja has aconseguit la meitat del procés.

Aquest exercici es pot realitzar en qualsevol postura i qualsevol moment del dia. És una eina que pot ajudar-te a gestionar estrès i por, pot ajudar-te abans de començar a estudiar per a enfocar-te millor. Així que ja coneixes una xicoteta eina útil i efectiva que pots usar quan vulgues perquè la portes amb tu i sempre la tens accessible. Recorda-la.

Obri els teus ulls

» CANVI CLIMÀTIC

Començaran amb el visionat del vídeo Què és la petjada de carboni?

⌚ 3:25 minuts

Se'ls explica que la petjada de carboni és un mètode que permet avaluar l'impacte —positiu o negatiu— que els éssers humans tenim sobre el medi ambient. L'objectiu d'aquest mesurament és que reconeguem i modifiquem les accions que perjudiquen l'estil de vida sostenible.

Amb la finalitat de limitar les emissions de CO₂ i reduir així la petjada ecològica, és fonamental canviar el nostre estil de vida, adoptant uns nous hàbits, com ara (ací es podrà projectar la fitxa 1).

A continuació se'ls entregarà la fitxa 2 a tots els grups perquè realitzen el test de la petjada ecològica. Poden realitzar el test en línia o emplenar el qüestionari en paper segons es considere més adequat.

Se suggereix que també se'ls done l'opció d'eixir de la classe i fer el qüestionari a altres companys i companyes del propi centre. Això podria ser una tasca per a fer en un altre moment fora de la sessió, segons es considere més convenient pels temps. La idea és donar-li visibilitat en el centre als xics i xiques i que adquirisquen protagonisme, experimentant així des del primer moment la seua capacitat de ser agents de sensibilització.

Pictionary de les sis erres

A continuació es posaran en grups per a jugar al pictionary amb les targetes de la fitxa 2. Se'ls explicarà que per a reduir la petjada ecològica s'ha d'atendre diferents àmbits que són els que apareixen en les cartes amb les quals jugaran havent de pintar les solucions i alternatives que es proposen perquè els companys i companyes del grup les endevinen.

Paraules que sostenen

» COMUNICA EN SOCIETAT: DEIXA LA TEUA PETJADA

Ara dibuixaran dues grans petjades (el/la docent les pot tindre preparades prèviament o deixar que les preparen allí mateix segons considere). Seran dues petjades de peu, una esquerra i una altra dreta. L'esquerra l'anomenaran: La petjada de la Terra en mi. I dins d'ella escriuran paraules d'agraïment a la Terra per tot el que ens regala. Per exemple: aigua, oxigen, aliments, etc.

La petjada dreta l'anomenaran: La meua petjada en la Terra. Dins d'aquest peu escriuran paraules que expressen el que cadascú vulga aportar per a contribuir a la cura del planeta. Serà un compromís personal amb la Terra. Per exemple: consum conscient, reciclatge, transport amb bicicleta, etc.

Se suggereix que colloquen les dues petjades en algun lloc visible en el centre per a mostrar i compartir el resultat d'aquest treball amb la resta del centre de manera que se'ls de visibilitat i protagonisme i que puguin comunicar en societat el missatge treballat.

Repte adicional per a realitzar a casa

Es proposa que pugen un post en Instagram explicant el sentit d'aquest treball. Poden fer una story, un reel o simplement un post. Es tracta de compartir d'una manera molt concreta, senzilla i creativa amb el món la importància de cuidar del nostre Planeta i les possibilitats que cadascun i cadascuna tenim de fer-ho en el nostre dia a dia.

FITXA 1

LA TEUA PETJADA

Reduir el consum elèctric

Climatitzar i il·luminar eficientment

Conservar i potenciar els embornals forestals

Reduir, reutilitzar i reciclar

Donar suport a energies renovables

Usar transport sostenible

Consumir de manera responsable

Textos extrets d'Element formatiu 7: el nostre impacte ambiental. Entreculturas i Fe i Alegria.

FITXA 2

TEST DE PETJADA ECOLÒGICA EN LÍNIA

 <https://www.mihuelladecarbono.com/calcular>

Pautes	Mai	A vegades	Sempre
Apague les llums quan no soc a l'habitació.			
Utilitze bombetes o focus de baix consum.			
Si és possible, em desplace a peu o en bici i així no utilitze cap tipus d'automòbil per a transportar-me.			
Menge carn unes dues o tres vegades per setmana.			
No compre aliments amb molts embolcalls.			
Abans de comprar, pense si realment ho necessita.			
Intente reduir i reciclar els meus residus correctament.			
Si es trenca algun aparell electrònic, el porte a reparar.			
Alguna vegada he plantat un arbre.			
Intente que els meus familiars cuiden el medi ambient.			
Realitze viatges amb avió.			
Separe el fem a casa i al meu lloc de treball.			
Use termos i tasses de porcellana en lloc d'utilitzar gots d'un sol ús.			
Quan apague la tele, la tauleta, l'ordinador o altres aparells a casa o al treball, els desendolle.			
Apague els llums de les habitacions buides de casa meua o d'un altre lloc.			
Realitze les meues compres a les botigues de barri.			
Em dutxe tancant l'aixeta mentre m'ensabone.			
Compre líquids en botelles de vidre.			
Porte el meu esmorzar al treball en envasos no plàstics.			
Tanque bé les aixetes per a evitar el degoteig i desaprofitament de l'aigua.			
Separe els residus: paper-cartó, vidre, metalls, plàstics, entre altres.			
Reutilitzi tot el paper necessari.			
Existeixen plantes en el meu lloc de treball.			
Total			

FITXA 3

LES SIS ERRES

 https://www.nationalgeographic.com.es/ciencia/cuanto-sabes-sobre-cambio-climatico_18796/5

CARTA 1

Reduir el consum energètic, el de productes envasats, etc.

CARTA 2

Reutilitzar i, abans de rebutjar un objecte, pensar si té alguna altra utilitat

CARTA 3

Reciclar envasos, roba, paper, etc.

CARTA 4

Repensar el nostre model de vida, els costums que tenim, les necessitats, etc. Valorar si realment necessitem el que adquirim, si ho comprem per moda o per una imposició que ens satisfà en el moment, però que realment no ens fa feliços.

CARTA 5

Reestructurar i evitar la producció de béns superficials. Existeixen grups de consum que promouen la compra de productes ecològics i locals, cooperatives, grups d'intercanvi de temps on s'intercanvien serveis i habilitats en comptes de diners, etc.

CARTA 6

Redistribuir equitativament els recursos de la Terra, ja que són suficients si estan ben distribuïts.

SESSIÓ 2

NOTÍCIES QUE MOUEN LA TERRA

Contingut curricular específic amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 2
La notícia

Objectiu específic de la sessió

- Aproximar-nos a la vinculació **entre la deterioració del medi ambient i la realitat de les migracions** forçoses.
- Comprendre la **connexió** entre les nostres accions i la deterioració del medi ambient.
- Descobrir accions i compromisos que generen una **cultura de compte amb la Terra i cultura d'hospitalitat**.

Recursos

VÍDEO

Un objecte natural

https://www.youtube.com/watch?v=eNMQRmLs_jg

https://www.hospitalidad.es/wp-content/uploads/material/sensibilizar/Video_reducido.mp4

TARGETES DE LA FITXA

Situacions 1, 2, 3, 4 i 5

Comencem amb un exercici de tres minuts de moviment que ajuda a espavilar-se, trencar amb la dinàmica de classe habitual.

A continuació, un exercici d'atenció plena vinculat ja amb el propòsit de connexió amb la naturalesa que en el fons, és a partir d'una connexió personal amb la naturalesa com mobilitzarem forces per a cuidar la Terra i comprometre'ns amb la seua transformació.

L'exercici central d'aquesta sessió ens connecta amb els **efectes que el canvi climàtic té en relació a les migracions, catàstrofes naturals**, etc. Per a això, proposem un exercici de representació teatral que els pose en el lloc de persones que travessen determinades situacions relacionades amb els desplaçaments per canvi climàtic.

Finalment, elaboraran una notícia aplicant tot l'apréns en la **unitat didàctica 2a aquesta temàtica dels desplaçaments per canvi climàtic**.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

Obri els teus ulls

» CANVI CLIMÀTIC

→ Exercicis de moviment per a alliberar tensió i activar-se

⌚ 3 minuts

Se'ls demana que es posen drets. Primer fan moviments circulars amb els braços estirats cap avant, i deu moviments circulars cap arrere. Després mouen el coll i el cap cap avant com dient sí cinc vegades, altres cinc cap als costats com dient no. Amb els braços allargats cap avant, s'estiren el palmell d'una mà (agafant-se els dits amb l'altra mà), després la de l'altra mà. Mouen cintura en una direcció, després en l'altra. Estiren una cama cap avant i fan moviments giratoris amb el peu en un sentit i després en l'altre. El mateix ara amb l'altra cama. Finalment pugen els braços cap amunt i estiren el cos posant-se de puntetes tot el que puguin mentre realitzen una profunda inspiració i exhalen deixant-se caure doblegant el seu cos cap avall.

→ Exercici d'atenció plena

⌚ 3 minuts

Aquest exercici és tremendament senzill i al mateix temps molt poderós; està pensat per a connectar-nos amb la bellesa de la natura al nostre voltant, ajudant-nos a posar atenció en elements que ens envolten i que sovint passem sense percebre'ls.

Se'ls demana que trien un element natural i que el porten (per exemple, una flor, una pedra o una fulla si estan a l'interior de l'aula; un núvol, un arbre, etc., si es troben en un espai exterior).

Una vegada que cada persona té seleccionat el seu objecte, se'ls donen les següents instruccions:

- Col·loca't en una postura còmoda, assegut amb l'esquena recta. Realitza tres respiracions en les quals cada inhalació dure sis segons.
- L'única cosa que has de fer ara és observar aquest objecte. Simplement relaxa't i situa't en un lloc de pau interna.
- Observa l'objecte com si fora la primera vegada que el veus. Explora cada aspecte d'aquest i permet-te omplir-te de la seua presència. Connecta amb la seua energia i el seu propòsit en el món natural.

→ Comencem amb la projecció d'aquest vídeo d'Anitalia

Què us ha semblat el vídeo? Coneixieu el terme de desplaçats climàtics?

Després d'uns minuts d'intercanvi d'idees, els demanem que es distribuïsquen en 4 o 5 grups. A cada grup se li assignarà una targeta de l'apartat "Fitxes" amb una situació específica.

La targeta conté una situació i una informació complementària. Cada grup haurà de representar teatralment la situació que li ha tocat. Se'ls donen 5 o 10 minuts màxim per a preparar-la. En la preparació ells hauran de construir la història, personatges etc., ja que la situació que els donarem no explica massa, així que a partir de la mateixa hauran de construir.

Instruccions per a preparar la representació

- 1 Decidiu quins són els personatges d'esta situació i qui representa a qui en el vostre grup.
- 2 Quina és la situació que heu viscut i com vos sentiu davant això?
- 3 Acordeu missatges claus que voleu transmetre al món per a canviar esta situació.
- 4 Llanceu-vos a representar la situació. Esta és una representació teatral improvisada, no es necessita l'elaboració d'un guió previ. Des de les claus dels punts anteriors, llanceu-vos a l'experiència de representar.

→ Opcional

Per a finalitzar, realitzaran el visionat del següent vídeo:
https://www.hospitalidad.es/wp-content/uploads/material/sensibilizar/Video_reducido.mp4

Paraules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT.
NOTÍCIA: RELACIONS
QUE CANVIEN EL MÓN

Presenteu una notícia sobre la relació del canvi climàtic amb les migracions i conflictes utilitzant alguns dels exemples de les situacions treballades en l'exercici anterior. La notícia posarà èmfasi en dues claus: l'hospitalitat amb les persones que pateixen aquestes situacions i la crida a prendre accions en el nostre dia a dia que cuiden el medi ambient, aturant així les conseqüències del canvi climàtic.

Desenvolupa la teua creativitat i les teues habilitats comunicatives per a aconseguir que més gent compregua que, en relacionar-nos, tenim un impacte en el planeta. En fer-ho, adona't que tu mateix pots tindre un impacte en el món en crear i compartir continguts que promoguen un missatge que fomenti la relació amb el medi des de la cura. Pot ser un vídeo o un article escrit. Decidiu primer el missatge principal i després decideu el format que s'hi adapte millor.

Repte opcional per a realitzar fora del centre

Tenint en compte el que s'ha treballat en la Unitat 2: la notícia (mòdul 'Comunicació en societat'), crea una publicació a Instagram que, d'una manera senzilla, ajude a comprendre la vinculació entre el deteriorament del medi ambient i la realitat de les migracions forçoses.

Tingues en compte tot el que s'ha treballat en el mòdul Unitat 2 i en esta sessió 2 de Comunicació per al canvi ecosocial.

FITXA 1 SITUACIONS

SITUACIÓ 1

Sou una família d'Etiòpia que ha hagut d'eixir del seu país a causa de la sequera. Les necessitats més urgents són accedir a aliments, aigua potable, atenció sanitària i allotjament.

Representeu la situació i conteu al món què podem fer per a parar aquesta situació.

Fuente datos: **Achnur**

FITXA 1 SITUACIONS

SITUACIÓ 2

Sou una família de Bangladesh. Les inundacions provocades pel monsó han arrossegat la vostra casa i esteu buscant refugi dins del mateix país.

Representeu la situació i conteu al món com us sentiu.

Nota: Bangladesh: 4,4 milions de desplaçats per desastres el 2020. El cicló Amphan va provocar uns 2,5 milions de nous desplaçaments al país. Va causar enormes danys materials, va destruir habitatges i altres infraestructures i va deixar a centenars de milers de persones sense llar. Aquest monsó a Bangladesh va ser el més llarg des de 1988. Va causar les pitjors inundacions en una dècada i 1,9 milions de desplaçaments. Una quarta part del país estava sota l'aigua a principis de juny. Hi havia 5,4 milions de persones afectades quan les inundacions van arribar al seu punt àlgid a principis d'agost.

FITXA 1 SITUACIONS

SITUACIÓ 3

Pertanyeu a una comunitat indígena del Perú. Vos heu vist obligats a desplaçar-vos dins del país a causa de la desforestació que estan duent a terme diverses multinacionals al vostre territori.

Representeu la situació i conteu al món què podem fer per a frenar aquest tipus de situacions.

FITXA 1 SITUACIONS

SITUACIÓ 4

Sou alumnes d'una escola de la RDC. Tota l'escola ha hagut de tancar a causa dels conflictes existents a la zona pel control dels recursos.

Nota: La República Democràtica del Congo (RDC) és un dels països més rics del món en recursos naturals. El Congo posseeix grans terrenys de selva, boscos, espècies animals i minerals, com l'or, els diamants o el coltan.

El coltan és un valuós mineral que s'usa per a fabricar els aparells tecnològics que usem en el nostre dia a dia (mòbils, televisors, ordinadors, videoconsoles, electrodomèstics, etc.).

No obstant això, aquests minerals són tan valuosos que tothom els vol, de manera que altres països porten anys en conflicte amb el Congo per a controlar els seus recursos.

Representeu la situació i demaneu-li a la ciutadania del món accions concretes per a revertir aquestes situacions.

FITXA 1 SITUACIONS

SITUACIÓ 5

Sou una família índia. El cicló Anphan va provocar més de 2,4 milions d'evacuacions a l'Índia i va causar danys en 2,8 milions de llars. El cicló Nisarga va desencadenar altres 170 000 evacuacions dues setmanes després. Aquests fenòmens meteorològics extrems ja no són excepcionals, i s'espera que augmenten en número i intensitat en la costa oriental i occidental del país. Cada vegada s'allarga més la temporada del monsó. El 2020 no es va completar fins a finals d'octubre, va afectar 22 estats i territoris del país i va provocar 763 000 desplaçaments entre juny i octubre.

SESSIÓ 3

SOM LA TERRA

Contingut curricular específic amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 3
Grècia i Roma

Objectiu específic de la sessió

- Introduir la idea relacional respecte a la Terra.
- Comprendre que els **diferents estils relacionals** i les seues conseqüències en el mitjà.
- Fomentar relacions de **cura, cooperació i justícia amb el medi ambient.**

Recursos

 FITXES
1, 2, 3, 4 i 5

 UN FOLI I COLORS PER A CADA PARTICIPANT

Comencem, com en cada sessió, amb cinc minuts d'exercicis de moviment que els ajudaran a espavilar-se i a connectar amb el propi cos. A continuació, es proposa un exercici d'atenció plena que ja connecta directament amb el contingut i el propòsit de la unitat: es tracta de realitzar una **observació en silenci i amb detall de les imatges de les deesses de la natura grega i romana.**

L'exercici central d'aquesta sessió consistirà en una meditació guiada que aprofundisca sobre el **nostre vincle amb la Terra i la nostra pertinença a la mateixa** que culminarà amb un dibuix per a expressar l'experimentat en l'exercici d'imaginació.

Finalment, a través de la creació d'una galeria fotogràfica, comunicaran en el centre aquest missatge d'unitat amb la Terra.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

Exercicis de moviment

⌚ 3 minuts

Se'ls demana que es posen drets. Primer fan moviments circulars amb els braços estirats cap avant, i deu moviments circulars cap arrere. Després mouen el coll i el cap cap avant com dient sí cinc vegades, altres cinc cap als costats com dient no. Amb els braços allargats cap avant, s'estiren el palmell d'una mà (agafant-se els dits amb l'altra mà), després la de l'altra mà. Mouen la cintura en una direcció, després en l'altra. Estiren una cama cap avant i fan moviments giratoris amb el peu en un sentit i després en l'altre. El mateix ara amb l'altra cama. Finalment pugen els braços cap amunt i estiren el cos posant-se de puntetes tot el que puguin mentre realitzen una profunda inspiració i exhalen deixant-se caure doblegant el seu cos cap avall.

Deesses gregues i romanes de la naturalesa

⌚ 5 minuts

En primer lloc, se'ls reparteixen les fitxes 1, 2, 3 i 4 sobre les deesses gregues i romanes de la natura. A cada participant se li dona una sola fitxa d'una de les deesses.

Nota: és important que per a aquest primer exercici només miren la imatge; per això, el text hauria d'anar darrere de la imatge o, si no, se'ls pot entregar el text en un segon moment, o fins i tot projectar-lo segons resulte més senzill per al professorat.

Se'ls demana que s'asseguen amb una postura còmoda i l'esquena recta. També se'ls demana que tanquen els ulls uns instants i facen tres respiracions profundes (comptant 6 en cada inhalació) i després solten l'aire lentament per la boca.

Se'ls demana que en silenci, lligen el text i que observen amb deteniment cadascun dels detalls de la foto. Es tracta d'aplicar un exercici d'atenció plena a aquesta obra d'art. Per a això, se'ls indica que durant uns minuts en silenci miren cada detall, sense pensar, simplement mirant sense alçar la mirada del quadre i continuant amb la respiració pausada.

En acabar, es farà una ronda en assemblea en què simplement cada persona digui una paraula que li hagi evocat l'observació del quadre de la deïtat grecoromana.

Obri la teua ment

Meditació guiada Som la Terra

⌚ 30 - 35 minuts

Ara es crearà un clima tranquil per a poder guiar-los en un exercici de meditació. És una meditació guiada sobre la relació amb la natura en clau d'interdependència i cura.

Nota: Es pot optar per fer-ho amb música instrumental relaxant o no, segons que la persona docent ho estime més adequat per a l'espai i el grup. El docent llegirà la meditació de la Fitxa 5 (Meditació guiada: Som la Terra) de manera molt pausada, amb un to de veu suau, fent pauses llargues entre uns paràgrafs i altres. Pot ajudar ajustar-se als 15 minuts; és a dir, anar llegint el text sabent que has de tardar com a màxim 15 minuts a arribar al final (no menys de 12 minuts).

⌚ Màxim 15 minuts

Una vegada finalitzat l'exercici de meditació guiada, realitzaran un dibuix sobre la interdependència i la cura de la terra que els nasca lliurement a partir de l'experiència de la meditació. Se'ls explica que és un exercici d'expressió lliure en el qual poden expressar les sensacions que els queden de la meditació sense filtre del pensament. Qualsevol dibuix és vàlid, no és necessari saber dibuixar.

⌚ Entre 10 i 15 minuts

Finalment, segons la persona docent ho veja convenient per al grup es posaran bé per parelles o bé en assemblea per a respondre a les següents preguntes i compartir el dibuix realitzat:

Com ha sigut l'experiència?

Com t'has sentit? Comparteix el dibuix i explica'ns el seu significat

⌚ 5 minuts

Paraules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT

Ara és el moment de compartir i mostrar en el centre alguns missatges del treball realitzat. Suggerim realitzar una galeria fotogràfica amb totes les deïtats grecoromanes de la naturalesa i emfatitzant els missatges de connexió amb la Terra i posar-les en algun lloc visible del centre.

Repte adicional per a fora de l'aula

Crea un post en Instagram que connecte la deïtat de la fitxa amb la qual va començar la sessió amb aquesta idea d'interconnexió amb la naturalesa. Es pot posar, per exemple, la foto de la deessa grecoromana i escriure una entrada explicant el que cadascú entén per la frase «Som la Terra».

FITXA 1. DEESSES DE LA NATURALESA DEMÈTER / CERES

✍ La Terra. Martín de Vos (segle XVI). Imatge: Museu del Prado

FITXA 1. DEESSES DE LA NATURALESA DEMÈTER / CERES

✍ La Terra. Martín de Vos (segle XVI). Imatge: Museu del Prado

Demèter en la Grècia clàssica, Ceres en l'Imperi romà

- És la deessa de l'agricultura. Va ensenyar a cultivar als homes i les paraules cereal i cervesa deriven del seu nom en la mitologia romana.
- Era adorada per treballadors, comerciants i esclaus, perquè els ajudava en totes les facetes de la producció agrícola.
- Va passar a formar part de la mitologia romana després d'un període de fam terrible, l'any 496 aC, en què el poble es va veure obligat a consultar els llibres sibillins, que van aconsellar adoptar Demèter, la deessa grega de l'agricultura.
- La deessa Ceres dirigia un exèrcit de déus que vigilaven totes les facetes de l'agricultura, des del déu Reparator, responsable de la preparació del camp, fins a Vervactor, que era el déu per a deixar un any en guaret el camp.
- La deessa Ceres era molt admirada per la civilització romana, ja que es tractava d'una població eminentment rural.

FITXA 2. DEESSES DE LA NATURELESA

ÀRTEMIS / DIANA

📖 Diana i les seues nimfes sorpreses per sàtirs. Pedro Pablo Rubens (1639-1640). Imatge: Museu del Prado

FITXA 2. DEESSES DE LA NATURELESA

ÀRTEMIS / DIANA

📖 Diana i les seues nimfes sorpreses per sàtirs. Pedro Pablo Rubens (1639-1640). Imatge: Museu del Prado

Àrtemis en la Grècia clàssica, Diana en l'Imperi romà

- Era la deessa de la caça i, com a deessa de la Naturalesa, també deessa de la ramaderia i l'agricultura i protectora de la joventut.
- Diana era una de les dotze deïtats principals de l'Olimp i se la representa com una jove plena de força i salut.
- Segons conta la mitologia, va viure a Arcàdia, dedicada a la caça i envoltada d'un seguici de 60 oceànides i 20 nimfes.
- Va lluitar contra els gegants (Gigantomaquia) i en va matar un amb l'ajuda d'Hèracles. A més, també va lluitar del costat dels troians en la guerra de Troia.
- Era una deessa adorada a tot el Mediterrani, amb el seu santuari més destacat a Efes. Se la representava amb múltiples pits, per a nodrir els homes i la terra.
- Àrtemis era una divinitat lunar (que, junt amb Selene i Hècate, forma la Triple Deessa), i d'ella es destaca el caràcter venjatiu, sense ser deessa de la venjança.

FITXA 3. DEESSES DE LA NATURALESA

CLORIS / FLORA

🖼️ La deessa Flora. Luca Giordano i Andrea Belvedere (cap a 1697). Imatge: Museu del Prado

FITXA 3. DEESSES DE LA NATURALESA

CLORIS / FLORA

🖼️ La deessa Flora. Luca Giordano i Andrea Belvedere (cap a 1697). Imatge: Museu del Prado

Cloris en la Grècia clàssica, Flora en l'Imperi romà

- És la deessa de les flors, la primavera i els jardins, en la mitologia grega. Aquesta associació amb la primavera li donava una especial importància a la deessa Flora en aquesta època concreta de l'any.
- La Floralia era la seua festivitat i se celebrava al mes d'abril o a principis del mes de maig. Es tractava d'una celebració que buscava simbolitzar la renovació del cicle de la vida. La Floralia es commemorava amb diversos balls, begudes i flors.
- La deessa Flora també era una de les diverses deesses de la fertilitat

FITXA 4. DEESSES DE LA NATURESA

GEA / TELLUS

📖 La deessa Flora. Luca Giordano i Andrea Belvedere (cap a 1697). Imatge: Museu del Prado

FITXA 4. DEESSES DE LA NATURESA

GEA / TELLUS

📖 Relleu de l'Ara Pacis on apareix Tellus. Imatge: Wikimedia Commons

Gea en la Grècia clàssica, Tellus en l'Imperi romà

- És la deessa que personifica la Mare Terra i és primordial en el panteó grec. Per als romans, que, a diferència dels grecs, no diferenciaven sistemàticament la deessa de la Terra de la deessa del gra, Ceres, la deessa Gea era Terra o Tellus Mater.
- Segons la mitologia, Gea va brotar espontàniament sense intervenció sexual, formant-se a partir de fang primordial que va sorgir d'Hidro, les aigües primordials.
- Junt amb Ceres, se la considerava responsable de la productivitat de les terres de cultiu. A més, també se l'associava al matrimoni, la maternitat i els embarassos.
- A les ciutats se celebraven festivals de la sembra en el seu honor i al camp se celebraven les Paganalies, el sacrifici d'una truja prenyada.
- Els romans apellaven a ella durant els terratrèmols i sovint era esmentada en contrast amb Júpiter, déu del cel.
- En la vida privada, se la invocava en juraments solemnes i en sacrificis, sobretot quan algú de la família havia mort sense els deguts honors, ja que era Tellus qui rebia el difunt en el seu si.

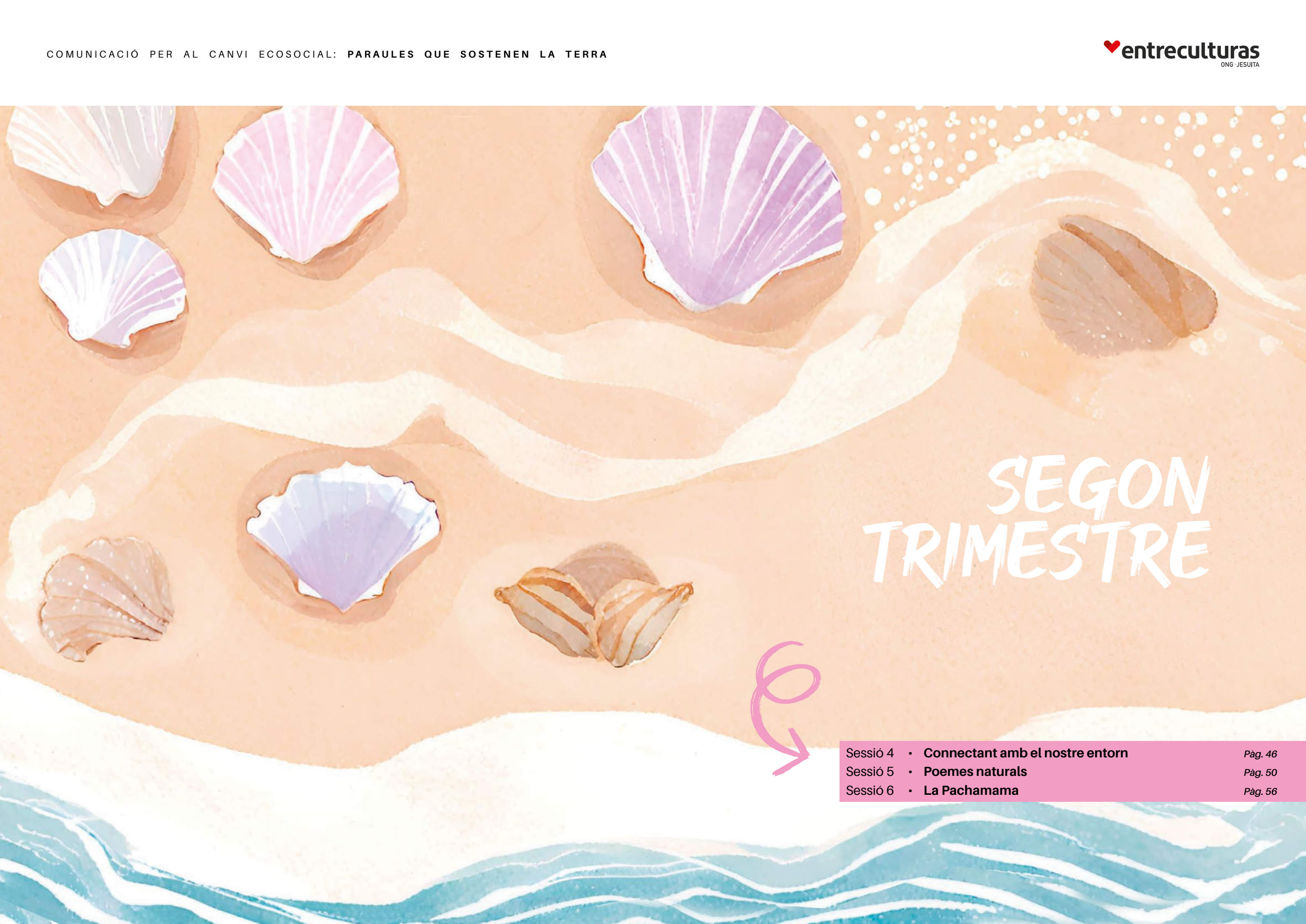
FITXA 5. MEDITACIÓ SOM LA TERRA

- Asseu-te amb l'esquena recta, el cap alçat, els peus recolzats a terra i les mans sobre les teues cames amb els palmells cap amunt. Col·loca't còmodament en aquesta postura i continua respirant lentament, sentint com en cada inhalació vas alliberant tota la tensió.
- Torna a realitzar tres respiracions molt profundes de manera pausada i conscient.
- Dirigeix ara la teua atenció cap al teu peu esquerre, sent la seua temperatura, sent com estan els teus dits, la planta del peu, el taló i l'empenya. Posa ara la teua atenció en el teu peu dret i fes el mateix recorregut amb la teua atenció. Continua amb la teua atenció per les teues cames, sentint si estan tenses o relaxades. Continua el recorregut amb la teua atenció cap als teus glutis; sent com el pes del teu cos recau sobre ells i continua alliberant tota tensió a través de la teua respiració. Posa la teua atenció en la zona pelviana i a continuació segueix per la zona lumbar, el tors i les cervicals.
- Sent com en cada inhalació vas alliberant més i més tensió. Segueix el recorregut pels teus múscles, sent conscient dels teus braços, les teues mans...Puja ara pel teu cap sentint el teu rostre, el teu cuir cabellut,...

FITXA 5. MEDITACIÓ SOM LA TERRA

- Imagina ara que estàs en una platja, asseguda o assegut a la vora, davant de la mar. Respira profundament i sent totes les sensacions que aquest lloc et porta. Escolta el so de les ones, mira bé els colors de la mar, del cel i de l'arena, fixa't en les gavines... Respira profundament i gaudeix d'aquest moment, prestant atenció a les sensacions que et genera. Adona't que tu eres part d'eixe tot; observa't ara des de fora: tu eres part d'aquest paisatge natural extraordinari. Estàs en la Terra, en formes part.
- Alça't ara i entra en la mar, submergeix-te i busseja sentint la frescor de l'aigua que envaeix tot el teu cos i et sosté alhora. Obri els ulls i descobreix la immensitat de la mar de la qual tu formes part. Gaudeix d'eixa sensació d'unitat amb la mar mentre et mous lliurement per la seua immensitat. Sent la interdependència i la connexió profunda amb aquest medi en el qual et submergeixes. Adona't que eixa Natura no és una cosa separada de tu; tu eres part de tota eixa Natura. En realitat, tots som la Terra.
- Ara ves eixint a poc a poc de l'aigua i torna a la vora posant els teus peus de nou en contacte amb la terra. Nota les sensacions que tens al teu cos i les teues emocions. Continua respirant i omplint-te de tot eixe oxigen que entra pel teu cos i que és el que et dona vida cada dia.
- Queda't amb eixa sensació de calma, d'harmonia i d'unitat. Repeteix tres vegades dins de tu: soc vida, soc natura.
- Roman uns instants en eixa sensació.
- Ves acomiadant-te d'aquest moment per a, a poc a poc, tornar a prendre contacte amb la sala on estem, amb la teua cadira i amb els sons de la classe. Quan pugues, a poc a poc ves obrint els ulls.

SEGON TRIMESTRE

Sessió 4	• Connectant amb el nostre entorn
Sessió 5	• Poemes naturals
Sessió 6	• La Pachamama

Pàg. 46
Pàg. 50
Pàg. 56

SESSIÓ 4

CONNECTANT AMB EL NOSTRE ENTORN. VISITA A UN HORT URBÀ

Contingut curricular específic amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 4

L'art clàssic

El fullet

Repte en grup: elaborar un fullet turístic

- Estratègies simples de treball cooperatiu.
- Eines de comunicació social.
- Selecció d'informació rellevant.
- Internet.
- Selecció adequada de les fonts d'informació.
- Eines de presentació de la informació.
- L'art clàssic. Grec i romà.

Objectiu específic de la sessió

- Conèixer iniciatives pròximes de **connexió amb el medi ambient**.
- Cultivar **estils de vida sostenibles**.
- Fomentar relacions de **cura, cooperació i justícia amb el medi ambient**.
- Elaborar un fullet.

Recursos

INTERNET

FITXES

Aquesta sessió planteja la planificació d'una visita a un **hort urbà**. Per tant, el treball ací plantejat suposa almenys dos moments: planificació i visita, i es pot afegir un tercer de recollida d'informació i continuïtat.

A l'inici de la sessió, com sempre, realitzarem un exercici de moviment i de respiració per a ajudar-los a recol·locar-se. A continuació, jugarem per parelles a un joc de cartes que, d'una manera ràpida i dinàmica, planteja qüestions relacionades amb l'estil de vida i amb accions concretes que es poden dur a terme per a **millorar l'impacte en el medi ambient**.

Posteriorment, se'ls explica que es realitzarà una visita a un hort urbà (que el docent haurà identificat i contactat prèviament) i que en aquesta sessió es prepararan per a aquesta visita mitjançant la recollida de certa informació i a través de l'elaboració d'un fullet.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

🕒 Entre 5 i 10 minuts

Obri els teus ulls

→ Exercicis de moviment

🕒 3 minuts

Se'ls demana que es posen drets. Primer fan moviments circulars amb els braços estirats cap avant, i deu moviments circulars cap arrere. Després mouen el coll i el cap cap avant com dient sí cinc vegades, altres cinc cap als costats com dient no. Amb els braços allargats cap avant, s'estiren el palmell d'una mà (agafant-se els dits amb l'altra mà), després la de l'altra mà. Mouen la cintura en una direcció, després en l'altra. Estiren una cama cap avant i fan moviments giratoris amb el peu en un sentit i després en l'altre. El mateix ara amb l'altra cama. Finalment pugen els braços cap amunt i estiren el cos posant-se de puntetes tot el que puguin mentre realitzen una profunda inspiració i deixen caure el cos cap avall. Es pot utilitzar un vídeo per a seguir aquest exercici.

→ Exercici de respiració d'atenció plena

🕒 Entre 3 i 5 minuts

Se'ls donen les següents instruccions:

- Asseu-te còmodament amb l'esquena recta.
- Comença a inhalar i exhalar lentament. Compta sis segons en cada inhalació. Respira pel nas i deixa eixir l'aire per la boca, sense cap tipus d'esforç.
- Allibera't de qualsevol tipus de pensament per un minut. Calla la teua ment per un minut, sense pensar en el que tens.
- Enfoca't en la teua respiració i a sentir l'aire recorrent unes certes parts del teu cos mentre entra i ix d'ell. Sent com se t'omplen els pulmons i després es buiden.
- Enfoca't ara simplement a sentir l'aire que entra i ix de les teues fosses nasals i durant un minut centra tota la teua atenció simplement en això.
- Se'ls deixa un minut en complet silenci. I a continuació se'ls demana que a poc a poc obrin els ulls.

→ Joc de cartes

🕒 Entre 10 i 15 minuts

Es col·locaran per parelles. Cada parella rebrà les 5 cartes de la fitxa 1 i les col·locaran al centre boca avall. La persona que comença agafa una carta i la gira per a llegir-la al seu company o companya, que haurà de respondre en menys d'un minut. Una vegada finalitzat el minut, el company que ha contestat agafarà la següent carta i la llegirà perquè l'altre conteste. Així s'aniran alternant fins a finalitzar les cinc cartes. En cada carta comptaran amb un minut per a la resposta.

Planificació visita hort urbà i creació de fullet

És el moment de començar amb la planificació d'una visita a un hort urbà de la zona amb el qual el docent s'haja posat prèviament en contacte per a organitzar la visita.

En aquesta sessió es treballarà per grups per a organitzar alguns punts de la visita.

Per grups arreplegaran informació sobre:

1. Què són els horts urbans i recopilaran una llista d'horts urbans a la província.
2. Informació concreta sobre l'hort que visitaran.
3. Un pla de recollida d'informació dels punts d'interès que vulguen plantejar. És a dir, elaboraran un llistat de preguntes.
4. Una vegada realitzada la visita a l'hort urbà, es completarà el dossier amb la informació i l'experiència de la visita. Què hem après en l'hort?
5. Com podem tindre un estil de vida més en harmonia amb la Terra?
6. Hi ha alguna cosa de l'après en l'hort urbà que vulguem/puguem incorporar en el nostre estil de vida? Hi ha algun canvi concret que vulgues fer després de la visita?

Paraules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT

És el moment de transmetre l'après i compartir-lo amb la resta del centre.

Proposem l'elaboració d'un fullet amb tota la informació arreplegada en la visita a l'hort.

Repte opcional per a realitzar fora de classe

Pujar a Instagram el fullet.

FITXA 1 CARTES

1

Pensa en el teu dia a dia i pren consciència de l'efecte de les teues accions en el teu entorn. Nomena almenys un efecte de les teues accions en el teu entorn.

2

Enumera aquelles accions que poden reduir els teus impactes negatius en l'entorn.

3

Quines accions pots promoure en la teua família i en el teu entorn?

4

Identifica quines accions pots dur a terme per tu mateix i en quines necessites ajuda.

5

Enumera almenys tres accions que pots realitzar aquest mes per a començar a portar una vida més sostenible.

SESSIÓ 5

POEMES NATURALS

Contingut curricular específic amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 5

L'Edat mitjana i l'Islam

Literatura medieval

Repte en grup: organitzar esdeveniments gastronòmics

- Estratègies d'empatia i de comprensió d'altres cultures sense menysprear-les ni ser en cap moment menyspreador cap a elles.

Objectiu específic de la sessió

- Acostar-se a una aproximació i vinculació del medi ambient des de la poesia medieval.
- Fomentar una relació amb la Terra des de valors de cura, respecte i admiració.
- Potenciar el treball creatiu i cooperatiu en relació al medi ambient.

Recursos

FITXES

**FOLIS I RETOLADORS O BOLÍGRAFS
POT DE LA CALMA**

En aquesta sessió ens acostarem a la relació amb la naturalesa vinculant-ho a la temàtica de la literatura medieval a través de la **lectura de poemes musulmans i cristians**.

Posteriorment ens endinsarem en l'**escriptura cooperativa** d'un poema que serà el central de la sessió.

Finalment, es planteja vincular aquesta sessió amb el repte que proposa la **unitat 5** de creació d'esdeveniments gastronòmics.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

🕒 Entre 5 i 10 minuts

→ Exercicis de moviment per a soltar i activar

🕒 5 minuts

Se'ls demana que es posen drets. Primer fan moviments circulars amb els braços estirats cap avant, i deu moviments circulars cap arrere. Després mouen el coll i el cap cap avant com dient sí cinc vegades, altres cinc cap als costats com dient no. Amb els braços allargats cap avant, s'estiren el palmell d'una mà (agafant-se els dits amb l'altra mà), després la de l'altra mà. Mouen la cintura en una direcció, després en l'altra. Estiren una cama cap avant i fan moviments giratoris amb el peu en un sentit i després en l'altre. El mateix ara amb l'altra cama. Finalment pugen els braços cap amunt i estiren el cos posant-se de puntetes tot el que puguin mentre realitzen una profunda inspiració i exhalen deixant-se caure doblegant el seu cos cap avall.

→ Exercici el pot de la calma

🕒 Entre 3 i 5 minuts

Proposem un exercici de regulació emocional utilitzat en metodologia Montessori amb xiquets i xiquetes xicotets sobretot i que també té bons resultats en adolescents.

En primer lloc preparem el pot de la calma. De fet es pot suggerir en sessions anteriors que ho porten preparat de casa, o pot fer un el docent per a tot el grup (si el grup és molt gran seria convenient almenys dos).

Preparació del pot:

- Busca un pot o una botella transparent que tinga tapó.
- Aboca al seu interior aigua calenta amb dues cullerades de pegament amb purpurina.
- Agita i barreja bé el contingut.
- Afig colorant alimentari del color que vulgues i torna a agitar bé.

Una vegada tenim el pot, la dinàmica seria la següent:

Els expliquem que la purpurina representa la ment inquieta, plena de pensaments, sentiments o preocupacions que no ens deixen tranquils perquè alguna cosa no ens agrada, estem cansats o enfadats.

Agafarem el pot i l'agitarem. Aleshores es posa sobre una superfície per a observar com, a poc a poc, la

purpurina agitada va caient cap al fons. Posar el focus en la purpurina per a calmar-se, per a concentrar-se i enfocar-se.

Se'ls convida que ho facen diverses vegades.

Se'ls explica que quan estiguen nerviosos i decidisquen tranquil·litzar-se en lloc de reaccionar cridant és com si la purpurina de la seua ment anara desapareixent per a deixar-los veure amb claredat.

És important fer l'exercici en silenci per a afavorir la relaxació i la concentració.

És de gran ajuda per a canalitzar la frustració, l'ansietat i les emocions molt intenses com la ira, la por o la tristesa.

És encara més efectiu si ho acompanyem de la respiració diafragmàtica (omplint el ventre en inhalar) que també contribueix a aconseguir un estat de calma.

A poc a poc aconseguirem la calma a través de la concentració en els moviments relaxants i els centellejos de la purpurina, la respiració tranquil·la i l'acompanyament.

Una vegada en calma ja podem pensar amb més claredat. És una estratègia que els pot vindre bé per a utilitzar a casa; per això recomanem convidar-los a fer-ne un de propi a casa i portar-lo a aquesta sessió.

Obri els teus ulls

→ Poema conjunt

🕒 15 minuts

Se'ls reparteixen dos poemes. Hauran de buscar més poemes de l'edat mitjana tant d'origen musulmà com cristià.

Es triarà un tema i un objectiu a transmetre amb el poema relacionat amb el vincle i la cura de la Naturalesa.

Una vegada estiga decidit el tema, es col·locaran en grups de sis o set persones i en cada grup tindran un foli en blanc.

Cada persona escriurà dues línies d'un poema. La persona que comence el poema, escriurà l'encapçalament. Només s'escriuran dues línies en cada torn.

Només podran veure una de les línies anteriors, així que una persona s'ho passarà a la següent tapant tot l'escrit anteriorment excepte l'última línia.

Es passarà d'un en un a cada component del grup i quan hagen escrit totes es tornarà a passar a la primera

persona que va començar, i després a la segona i així successivament fins que acabe el temps (10 minuts).

Alguns grups seran més ràpids i tindran temps que ho facen més persones i altres menys, però en qualsevol cas, hauran d'estar escrivint fins que acabe el temps.

Una vegada acabat el temps, cada grup llegirà en assemblea el seu poema complet a la resta de la classe.

Paraules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT

Es proposa que aquesta activitat es vincule com a complement del repte grupal plantejat per a la Unitat 6: esdeveniment gastronòmic. Es tractaria de complementar l'esdeveniment gastronòmic amb:

- Poemes musulmans i cristians relatius a la naturalesa. Per a això, imprimirien els proposats en les fitxes i a més, haurien de realitzar una cerca d'alguns més en Internet.
- A més, també afegirien els que han creat conjuntament en classe.

D'aquesta manera, l'esdeveniment gastronòmic aniria complementat amb la poesia. En funció del lloc on es realitze l'esdeveniment, i el que es considere més adequat, això es podria dur a terme en diferents formats. Per exemple: imprimint els poemes i pegant-los en les parets o penjant-los d'alguna corda.

També es podria fer una decoració per a l'esdeveniment amb cordes de les quals pengen els poemes amb una xicoteta pinça o clip. Es tractaria de fer un "racó poètic" amb una decoració creativa. L'objectiu seria crear un espai que inspire respecte i cura cap al medi ambient. D'aquesta manera fomentem el protagonisme i l'apoderament de l'alumnat dins del centre, donant visibilitat al seu treball i oferint-los una experiència en la qual són agents de sensibilització.

Repte opcional complementari per a realitzar fora del centre

Tots els poemes es pujaran a Instagram.

FITXA 5

EXTRACTES DE POESIA FLORAL ANDALUSINA

Ibn Hafs al-Yaziri (s. XI)

Quantes vegades he anat en hora primerenca als jardins: les branques em recordaven l'actitud dels amants.

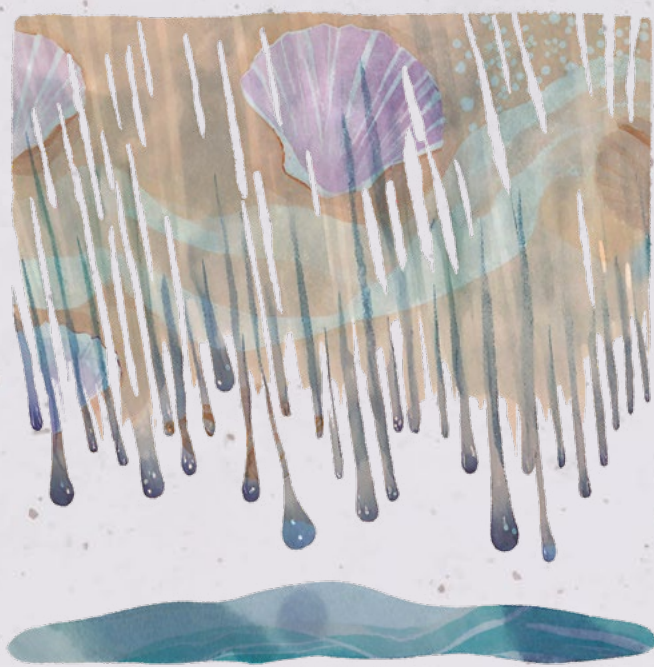
Que belles es mostraven quan el vent les entrellaçava com colls!

Les roses són galtes; les margarides, boques somrients, mentre que els jonquills reemplacen els ulls.

Abu Marwan Ibn Razin (s. XI)

Sovint el jardí està revestit amb la pluja fina d'un teixit [iemení] ratllat i inspira a les ànimes el desig d'aturar-s'hi i seure.

Quan la brisa el roça amb la seua mà, imaginem que les seues branques són dansaires que es balancegen amb els seus vestits verds de tela ratllada.

FITXA 5

EXTRACTE DEL CÀNTIC DEL GERMÀ SOL O LLOANÇA DE LES CRIATURES DE FRANCESC D'ASSÍS (1224-1225)

Altíssim totpoderós i bon Senyor, vostres són les llaors, la glòria, l'honor i tota benedicció.

A Vós sol, Altíssim, se us adiuem i cap home no és digne d'anomenar-vos. Lloat sigueu, Senyor amb totes les creatures especialment missenyor el germà sol, el qual és dia i per ell ens il·lumineu.

I ell és bell i radiant amb gran esplendor, de Vós, Altíssim, porta significació.

Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana lluna i els estels, en el cel els heu fet clars, preciosos i bells. Lloat sigueu, Senyor meu, pel germà vent, i per l'aire, l'ennuolat i el serè, i tot temps, pel qual a les vostres creatures doneu sosteniment.

Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana aigua, la qual és molt útil i humil i preciosa i casta. Lloat sigueu, Senyor meu, pel germà foc, pel qual ens il·lumineu de nit i és bell i juganer i robust i fort.

Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana nostra mare terra, la qual ens sosté i governa i produeix fruits diversos amb flors acolorides i herba.

...

Lloat sigueu, Senyor meu, per la nostra germana la mort corporal, de qui cap home vivent no pot escapar.

SESSIÓ 6

LA PACHAMAMA

Contingut curricular específic

amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 6

- Estratègies simples de treball cooperatiu.
- Eines de comunicació social.
- Eines de presentació d'informació.
- Conquesta i colonització d'Amèrica.

Objectiu específic de la sessió

- Aproximació a les cultures indígenes prèvies a la conquesta d'Amèrica (específicament cultura inca).
- Descobrir el significat de la Pachamama i la relació que implica amb la naturalesa.
- Fomentar l'ús de la creativitat i la comunicació com a estratègia de sensibilització cap al medi ambient.

Recursos

CANÇÓ (A TRIAR ENTRE UNA O UNA ALTRA)
Som la Nova Terra de la pel·lícula «Pachamama»

<https://www.youtube.com/watch?v=jDXtNgdaHnQ>

Vola amb el vent, d'Ayla Schafer

<https://www.youtube.com/watch?v=pvIHbamz08g>

Observacions

Aquesta sessió es podria desdoblegar en dues plantejant en una primera l'escriptura del conte i en la següent una preparació de la posada en escena amb l'alumnat d'infantil.

VÍDEO
Els inques i la seua cultura

<https://www.youtube.com/watch?v=9zwNI-p6GDQ>

FITXES
1 i 2

PILOTA

L'activitat planteja una aproximació a la idea de la Pachamama present en les cultures andines d'Amèrica del Sud existents des d'abans de la conquesta d'Amèrica. Una idea d'**unitat amb la Terra que estableix un vincle d'equilibri i d'amor amb la Naturalesa** ja que la denominen «Mare».

Començaran amb una dansa de la Pachamama i a continuació realitzaran el visionat d'un vídeo sobre la cultura inca.

El més central d'aquesta sessió serà l'**escriptura d'un conte per a xiquets i xiquetes d'infantil en el qual parlen de la Pachamama**. Per a això comptaran amb la informació de les fitxes i a partir d'ací hauran de realitzar un exercici d'escriptura creativa per a donar-li forma a un conte que transmeta la idea principal de la Pachamama a xiquets i xiquetes d'infantil.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

En aquesta ocasió, integrarem l'espai de moviment i connexió en un sol moment a través de l'escolta i moviment d'una cançó.

Per a començar es posarà la cançó sobre la Pachamama indicada en l'apartat "recursos"; es podrà triar entre una de les dues propostes. Se'ls demana que es posen en cercle i agafats de les mans. Tancaran els ulls i respiraran profund mentre escolten la cançó. Poden fer moviments laterals mentre l'escolten. L'important és que mantinguin la respiració i la connexió amb el grup.

Alternativament, segons es veja convenient per al grup en concret, se'ls pot donar la instrucció que simplement s'alcen i es moguen lliurement sense que hagen d'estar agafats de les mans ni amb els ulls tancats.

En definitiva, entorn a l'escolta i moviment a la cançó, es realitzaran els ajustos pertinents segons es veja més adequat amb el grup específic, sense perdre de vista que l'objectiu d'aquest espai és oferir-los un espai de moviment i connexió vinculat amb la cançó que, a més, introdueix el tema de la Pachamama.

Obri't a la Terra

→ El conte de la Pachamama

En primer lloc, veuran el video sobre la cultura inca.

🕒 5 minuts

Una vegada finalitzat, es comenta en assemblea: Del que hem vist en el video, Com us sembla que era la relació dels inques amb la naturalesa? Es demana fer una ronda en la qual diguen paraules soltes, no és necessari elaborar-ho, simplement, cadascun/a diu una paraula (o comenta molt breument) algun tret que li haja cridat l'atenció.

A continuació, se'ls diu que entreguen les fitxes 1 i 2 sobre la Pachamama per a la seua lectura.

El més central d'aquesta sessió serà l'escriptura d'un conte sobre la Pachamama, que posteriorment serà llegit a xiquets i xiquetes d'infantil.

Proposem que l'elaboració del conte es realitze de la manera següent:

Se'ls explica que es llançarà una pilota a un participant qui haurà de proposar l'inici del conte dient un màxim de cinc paraules. Per exemple: "Hi havia una vegada la Pachamama"

El docent escriu el que va proposar aquest participant en la pissarra o en un plec de paper.

De seguida es llança la pilota a un nou participant, qui haurà de proposar fins a cinc paraules més que donen continuïtat a l'escrit anteriorment.

De nou, el docent anotarà les paraules proposades, ara amb un color diferent (perquè es puguin observar les diferents aportacions).

Aquest procés es repetirà fins que totes les persones hagen fet la seua aportació i l'última esmente la paraula FI.

Per a acabar, entre tots i totes proposaran el títol del conte.

Nota: El conte elaborat es reprendrà en la sessió 8a, que consistirà en la planificació d'una sessió en la qual aniran a contar el conte als xiquets i xiquetes d'educació infantil del centre. En aquesta sessió, podran retocar el conte i il·lustrar-lo.

Praules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT

El conte el presentaran (en una altra sessió a banda) a l'alumnat d'Educació Infantil del mateix centre.

Repte opcional per a realitzar fora del centre

Pujaran el conte a Instagram a través de fotos d'aquest.

FITXA 1

QUI ÉS PACHAMAMA?

La paraula Pachamama naix de la combinació quítxua de les paraules **«pacha», que significa espai, temps, univers o món, i «mama», que vol dir mare.** Aquesta deessa de la fertilitat adorada als pobles dels Andes, prové de la mitologia inca, en la qual se la considera la Mare Terra responsable de la sembra, la collita, la creació de les muntanyes i dels terratrèmols, i de l'existència de la vida a la Terra.

Els quítxues també consideren que la Pachamama és l'origen dels quatre principis cosmològics de la seua mitologia: la terra, l'aigua, la lluna (encarnada per la deessa Mama Killa) i el sol (encarnat pel déu Inti). Així, se la sol representar com **una dona adulta envoltada de natura.**

La Pachamama és la mare dels turons i dels homes; la que madura els fruits i multiplica el bestiar, i pot conjurar gelades i plagues i donar sort en la caça.

Extret de: www.pueblosoriginarios.com Pobles Originaris. Déus i personatges mítics i <https://www.nationalgeographic.com.es>

FITXA 2

EN QUINS PAÏSOS SE CELEBRA EL DIA DE LA PACHAMAMA?

Aquesta tradició se celebra a les regions andines de **Colòmbia, l'Equador, el Perú, Bolívia, Xile i l'Argentina.** Malgrat que cada poble ha adaptat els rituals del Dia de Pachamama a la seua tradició particular, tots comparteixen el principi de reciprocitat i la intenció d'agraciar a la Mare Terra tot el que els ha donat durant l'últim any.

El ritu principal consisteix a **cavar un clot a la terra, que simbolitza la boca de la Pachamama, i introduir-hi una olla de fang** amb menjar, fruites, llavors, manís (cacauets), etc. Després, enterren les ofrenes i colloquen sobre la terra un munt de pedres i flors que es converteix en el centre cerimonial.

Una vegada realitzat el ritual, **la comunitat dona les gràcies a la Mare Terra pel bon temps, els animals i les collites.** També li demanen que els protegisca de cara a l'any següent i que els continue brindant aliments i abundància.

D'aquesta manera, la comunitat es vincula a la seua ancestral deessa Pachamama i incorpora la importància de la naturalesa en el transcurs de la seua vida, tant per a demanar com per a donar, **advocant per un equilibri que bé podria servir d'exemple per a la resta de comunitats del món,** en un context en el qual el planeta s'enfronta a reptes mediambientals sense precedents provocats per l'activitat humana en la Terra.

Extret de: www.pueblosoriginarios.com Pobles Originaris. Déus i personatges mítics i <https://www.nationalgeographic.com.es>

TERCER TRIMESTRE

Sessió 7	• Enamorar-se de la Terra	Pàg. 62
Sessió 8	• Agents de canvi	Pàg. 66
Sessió 9	• Agenda 2030. La nostra agenda	Pàg. 70

SESSIÓ 7

CONNECTANT AMB EL NOSTRE ENTORN. VISITA A UN HORT URBÀ

Contingut
curricular
específic
amb el qual es vincula
aquesta sessió

Unitat didàctica 7

Recitar poemes

Repte en grup: Gravar un vídeo

Objectiu
específic
de la sessió

- Fomentar el vincle i la connexió amb la Terra.
- Desenvolupar valors i actituds de cura.
- Desenvolupar estratègies comunicatives de sensibilització i cura mediambiental.

Recursos

FICHA

Comencem amb un exercici de moviment i atenció per parelles que ja entra de ple en el tema: l'exercici de l'espill enfocat a **cura del medi ambient**.

L'activitat central estarà conduïda a partir del text **Enamorar-se de la Terra**, a partir del qual realitzaran una lectura amb representació i contestaran a unes preguntes. A continuació realitzaran una escriptura cooperativa del text i finalment realitzaran un vídeo.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

L'espill

Es col·locaran drets per parelles, un davant de l'altre. Quan es done el senyal per a començar, un dels membres de la parella començarà a realitzar moviments i gestos relacionats amb la cura del medi ambient. Per exemple: tindre cura amb l'aigua en accions quotidianes com rentar-se les dents.

Obri els teus ulls

Lectura del text de la fitxa 1

Enamorar-se de la Terra

Es realitzarà la lectura del text de manera grupal. Per a això es recomana que es col·loquen drets i en cercle. Cada paràgraf serà llegit per un participant. Hauran de llegir-ho escenificant i de manera teatral, amb moviment corporal i modulant l'entonació.

» A continuació, es posaran en parelles i contestaran junts a les preguntes.

Què és el que més et crida l'atenció del text?
Has sentit alguna vegada eixa sensació de connexió de la qual parla el text?

Com et sonen les paraules «enamorar-se de la Terra», «ser un»?

Com et ressonen les paraules «la Terra eres tu»?

» Ara realitzaran l'escriptura col·lectiva d'una carta a la Terra: Grup A Carta a la Terra · Grup B Carta de la Terra.

Es posarà música relaxada i se'ls deixarà 10 minuts per a interioritzar el treballat fins al moment i perquè escriguen un paràgraf. Aquest paràgraf serà escrit de manera individual en un paper. En unes cartolines aniran pegant cada paràgraf, un a continuació de l'altre.

Paraules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT

Realitzaran un vídeo amb una lectura recitada de cada carta. Se suggereix veure la manera que s'adapte més al cada centre per a compartir aquest vídeo. Una opció podria ser que ho llicitaren al mateix Facebook del centre.

Repte opcional per a realitzar fora

FITXA 1

ENAMORAR-SE DE LA TERRA

Aquest bell, generós i vivificant planeta que anomenem Terra ha donat a llum a cadascun de nosaltres, i cadascun de nosaltres porta la Terra dins de cada cèl·lula del nostre cos.

Nosaltres i la Terra som un

La Terra és la nostra mare, ens nodrix i ens protegeix en cada moment, donant-nos aire per a respirar, aigua fresca per a beure, menjar per a alimentar-nos i herbes curatives per a curar-nos quan estem malalts. Cada respiració que inhaledem conté nitrogen, oxigen, vapor d'aigua i oligoelements del nostre planeta.

Quan respirem amb atenció, podem experimentar el nostre ésser amb la delicada atmosfera de la Terra, amb totes les plantes, i fins i tot amb el sol, la llum del qual fa possible el miracle de la fotosíntesi.

Amb cada alé podem assaborir les meravelles de la vida.

Necessitem canviar la nostra manera de pensar i veure les coses

Hem d'adonar-nos que la Terra no és només el nostre medi ambient. La Terra no és alguna cosa fora de nosaltres.

Respirant amb atenció i contemplant el teu cos, t'adones que eres la Terra. T'adones que la teua consciència és també la consciència de la Terra. Mira al teu voltant, el que veus no és el teu entorn, eres tu.

Gran Mare Terra

Qualsevol que siga la nacionalitat o cultura a la qual pertanyem, qualsevol que siga la religió que seguim, ja siguem budistes, cristians, musulmans, jueus o ateu, tots podem veure que la Terra no és matèria inerta.

Ella és un gran ésser, que ha donat a llum molts altres grans éssers, incloent-hi budes i bodhisattves, profetes i sants, fills i filles de Déu i de la humanitat. La Terra és una mare amorosa, que nodrix i protegeix tots els pobles i totes les espècies sense discriminació.

Quan t'adones que la Terra és molt més que el teu entorn, et mouràs per a protegir-la de la mateixa manera que et protegiries a tu mateix. Aquest és el tipus de consciència, el tipus de despertar que necessitem, i el futur del planeta depèn de si som capaços de cultivar este coneixement o no.

(CONTINUACIÓ FITXA 1. ENAMORAR-SE DE LA TERRA)

La Terra i totes les espècies de la Terra estan en perill. No obstant això, si podem desenvolupar una relació profunda amb la Terra, tindrem suficient amor, força i despertar per a canviar la nostra forma de vida.

Enamorar-se

Tots podem experimentar un sentiment de profunda admiració i amor quan veiem la gran harmonia, elegància i bellesa de la Terra. Una simple branca de cirerer en flor, la closca d'un caragol o l'ala d'un ratpenat són testimonis de la creativitat magistral de la Terra.

Cada avanç en el nostre enteniment científic aprofundix la nostra admiració i amor per aquest meravellós planeta. Quan realment podem veure i entendre la Terra, l'amor naix en els nostres cors. Ens sentim connectats.

Eixe és el significat de l'amor: ser un.

Només quan ens hàgem enamorat de veritat de la Terra, les nostres accions sorgiran de la reverència i de la comprensió de la nostra interconnexió. No obstant això, molts de nosaltres ens hem allunyat de la Terra.

Estem perduts, aïllats i sols. Treballem massa, les nostres vides estan massa ocupades, i estem inquiets i distrets, perdent-nos en el consum.

Però la Terra sempre és ací per a nosaltres, oferint-nos tot el que necessitem per a la nostra alimentació i sanació: el miraculós gra de dacsa, el refrescant rierol, el fragant bosc, el majestuós cim de la muntanya nevada i l'alegre cant dels ocells a l'alba.

La verdadera felicitat està feta d'amor

Molts de nosaltres pensem que necessitem més diners, més poder o més estatus abans de poder ser feliços. Estem tan ocupats passant les nostres vides perseguint els diners, el poder i l'estatus que ignorem totes les condicions per a la felicitat que ja estan disponibles.

Al mateix temps, ens perdem a comprar i consumir coses que no necessitem, la qual cosa suposa una gran càrrega tant per al nostre cos com per al planeta. No obstant això, gran part del que bevem, mengem, veiem, llegim o escoltem és tòxic, contaminant els nostres cossos i ments amb violència, ira, por i desesperació.

A més de la contaminació per diòxid de carboni del nostre entorn físic, podem parlar de la contaminació espiritual del nostre entorn humà: l'atmosfera tòxica i destructiva que estem creant amb la nostra manera de consumir.

Necessitem consumir de tal manera que realment sostinga la nostra pau i felicitat. Només quan siguem sostenibles com a éssers humans, la nostra civilització serà sostenible. És possible ser feliç en l'ací i l'ara.

No necessitem consumir molt per a ser feliços; de fet, podem viure de manera molt senzilla. Amb l'atenció, qualsevol moment pot convertir-se en un moment feliç. Assaborir un simple respir, prendre's un moment per a detindre's i contemplar el brillant cel blau, o gaudir plenament de la presència d'un ser estimat, pot ser més que suficient per a fer-nos feliços.

Cadascun de nosaltres necessita tornar per a reconnectar-se amb si mateix, amb els seus éssers estimats i amb la Terra. No són els diners, el poder o el consum el que ens pot fer feliços, sinó tindre amor i comprensió en el nostre cor.

Necessitem consumir de tal manera que la nostra compassió es mantinga viva. I no obstant això, molts de nosaltres consumim d'una manera molt violenta. Es talen boscos per a criar bestiar per a la producció de carn o per a cultivar grans per a l'elaboració de licors, mentre milions de persones moren de fam en el món. Reduir en un 50% la quantitat de carn que mengem i l'alcohol que consumim és un verdader acte d'amor per nosaltres mateixos, per la Terra i pels altres. Menjar amb compassió ja pot ajudar a transformar la situació a la qual s'enfronta el nostre planeta i restaurar l'equilibri entre nosaltres mateixos i la Terra.

Res és més important que la germanor

Hi ha una revolució que ha d'ocórrer i que comença des de dins de cadascun de nosaltres. Necessitem despertar i enamorar-nos de la Terra.

El nostre amor i admiració per la Terra té el poder d'unir-nos i eliminar totes les fronteres, la separació i la discriminació.

Segles d'individualisme i competència han provocat una tremenda destrucció i alienació. Necessitem restablir la verdadera comunicació la verdadera comunió amb nosaltres mateixos, amb la Terra i entre nosaltres com a fills de la mateixa mare.

Necessitem més que nova tecnologia per a protegir el planeta

Necessitem una verdadera comunitat i cooperació.

Una carta d'amor a la Terra (2013), de Thich Nhat Hanh, és un monjo budista zen vietnamita, considerat el pare del «budisme compromès», és a dir, de la vinculació de la pràctica de l'atenció plena amb l'acció social. Refugiat polític a França des del 1972 pel seu combat pacífic, començat durant la guerra de Vietnam.

SESSIÓ 8

AGENTS DE CANVI

Contingut curricular específic

amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 8

El conte

- L'aprenentatge cooperatiu com a mètode.
- Formació dels equips de treball.
- Estratègies simples de treball cooperatiu.
- Selecció d'informació rellevant.
- Eines de presentació d'informació.
- Estratègies d'exposició.

Objectiu específic de la sessió

- Fomentar l'escriptura creativa per a comunicar continguts de cura mediambiental.
- Adquirir habilitats i estratègies per a convertir-se en agents de sensibilització en el seu entorn.
- Fomentar la generació d'estratègies de sensibilització mediambiental a nivell grupal.

Recursos

CANÇÓ DE PACHAMAMA

Som la Nova Terra de la pel·lícula «Pachamama»

<https://www.youtube.com/watch?v=jDXtNgdaHNQ>

UNÇA DE XOCOLATE

CONTE CREAT EN LA SESSIÓ 6

Aquesta sessió consisteix en la **preparació i visita a la classe d'educació infantil** per a la qual ja comptem amb el conte.

Estracta de **reprendre el conte, retocar-lo, il·lustrar-lo i preparar tot el necessari** per a la visita i dur-la a terme.

Com sempre començarem amb els 5 o 10 minuts de reinici i seguidament prepararem els equips de treball i l'agenda que duran a terme en la visita.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

Moviment

⌚ 5 minuts

Se'ls demana que es posen drets. Primer fan moviments circulars amb els braços estirats cap avant, i deu moviments circulars cap arrere. Després mouen el coll i el cap cap avant com dient sí cinc vegades, altres cinc cap als costats com dient no. Amb els braços allargats cap avant, s'estiren el palmell d'una mà (agafant-se els dits amb l'altra mà), després la de l'altra mà. Mouen la cintura en una direcció, després en l'altra. Estiren una cama cap avant i fan moviments giratoris amb el peu en un sentit i després en l'altre. El mateix ara amb l'altra cama. Finalment pugen els braços cap amunt i estiren el cos posant-se de puntetes tot el que puguin mentre realitzen una profunda inspiració i exhaleu deixant-se caure doblegant el seu cos cap avall.

Exercici d'atenció plena

⌚ 5 minuts

L'unça de xocolate.

- Se'ls demana prèviament que porten una unça de xocolate (o se'ls reparteix una a cadascun/a).
- L'acosten a la boca per a observar-la i fixar-se bé en forma, color, volum...
- L'acosten al nas i la oloren.
- Ara tanquen els ulls i de nou l'acosten a la boca i la introdueixen entre la llengua i el cel de la boca sense mastegar.
- Se'ls demana que respiren profundament i gaudisquen de l'experiència de concentrar-se en el sabor, en la textura mentre es va fonent en la boca sense mastegar-la. Poden donar-li tornades dins de la boca però sense mastegar-la.
- L'aniran assaborint fins que finalment es fonga.
- Se'ls demana que posen tota la seua atenció en l'experiència.

Obri els teus ulls

Preparació i visita

En primer lloc, es reprén el conte de la Pachamama que van escriure col·lectivament en la sessió 6. Ho llegiran

de nou per a analitzar si transmet adequadament el missatge per als xiquets i xiquetes que l'escoltaran. Es deixarà un temps per a retocar el conte i il·lustrar-lo.

Organització de l'agenda. Se suggereix que plantegen una sessió de treball amb una seqüència amb l'alumnat d'infantil. És a dir que vaja més enllà d'arribar i contar-los el conte sinó que estructurin i preparen una seqüència que podria ser d'uns 30 minuts.

Aquest podria ser un exemple de seqüència:

- Començar amb la cançó de Pachamama «Som la Nova Terra» de la pel·lícula Pachamama.
- Lectura representada del conte. Tots els xiquets i xiquetes en cercle escoltant el conte.
- Fer una ronda amb els xicotets en la qual cadascun/a diga «gràcies Pachamama per...» (el sol, l'aigua, la fruita, etc.).

En aquesta preparació, assajaran la representació del conte i organitzaran qui fa què en la visita.

Nota: Podria ajudar-los seguir aquest guió, però serà el docent, segons veja el grup, qui decidisca si és convenient deixar-ho obert perquè ells ho decidisquen o si els dona aquesta pauta perquè treballen dins d'eixa proposta. Una vegada acordat quina és la sessió que duran a terme, s'organitzaran per grups per a veure qui farà què.

Paraules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT

Se suggereix que durant la visita el docent realitzi un vídeo del moment en el qual es conta el conte i després pugui compartir-se en el Facebook del centre. Una altra opció seria escriure el conte en uns cartells i penjar-los en algun lloc visible en els passadissos del centre.

Cada docent decidirà l'opció més adequada atesa la realitat del seu centre i amb l'objectiu que els xics i xiques tinguin un espai de protagonisme i visibilitat en el propi centre.

Repte opcional per a realitzar fora del centre

Una vegada hagen realitzat la visita, pujaran a Instagram una entrada comptant el més rellevant d'aquesta.

SESSIÓ 9

AGENDA 2030

Contingut curricular específic

amb el qual es vincula aquesta sessió

Unitat didàctica 9

- Eines de presentació d'informació.
- Recopilació i organització de la informació.
- Selecció d'informació rellevant.

Objectiu específic de la sessió

- Aproximació als ODS.
- Conèixer quins Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) estan relacionats amb el medi ambient.
- Prendre consciència del camí recorregut al llarg d'aquest itinerari.
- Fomentar el compromís i la integració de l'aprenentatge adquirit en les seues pròpies vides més enllà d'aquest itinerari.

Recursos

VÍDEO
ODS

<https://www.youtube.com/watch?v=gQBJfYIDovA>

FITXES
1 i 2

En aquest itinerari d'educació per al desenvolupament sostenible no podia faltar el treball cap a l'assoliment dels **Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)**, ja que la consecució de tots ells, especialment del 6 (aigua neta i sanejament), 7 (energia assequible i no contaminant), 10 (reducció de les desigualtats), 12 (producció i consum responsables), 13 (acció pel clima), 14 (vida submarina) i 15 (vida d'ecosistemes terrestres) comprometen la vida del planeta i de totes les persones que habitem en ell.

Peraixò en aquesta última sessió treballarem l'agenda dels Objectius de Desenvolupament Sostenible i a partir d'ací, continuarem amb la pròpia agenda del grup. És a dir, **com continuar amb el compromís amb la Terra** ara que acaba aquest itinerari.

En l'apartat reinicialitza't, entrarem amb un xicotet exercici de moviment teatral, amb la coneguda tècnica dels espills. D'aquesta manera, realitzarem l'habitual reinici d'inici de sessió a mode de calfament de l'exercici central amb el joc dels espills amb el qual aniran donant forma als ODS.

Finalment, realitzaran una recollida i una vista arrere al camí recorregut en aquest itinerari formatiu així com posar la vista al capdavant en els pròxims passos, és a dir, en com incorporaran com a individus i com a classe tot l'apréns i quins seran els compromisos a partir d'ara.

Som la Terra

» REINICIALITZA'T

Es col·locaran per parelles, l'una enfront de l'altra i en silenci. El docent llegirà cadascun dels ODS que apareixen en la fitxa 1. Llig el primer i un dels membres de la parella haurà de fer uns gestos i moviments amb els quals intente representar una acció quotidiana relacionada amb l'enunciat. La parella haurà d'imitar-ho a mode d'espill. Se'ls deixa un minut. Després el docent llig el següent ODS i llavors l'altre component de la parella, realitzarà els gestos i moviments que de nou hauran de ser imitats a mode d'espill.

Obri els teus ulls

» Agenda 2030. ODS mediambientals

Per a començar, expliquem que els ODS es van establir en 2015, quan els estats membres de l'ONU van aprovar l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible. Està integrada per 17 ODS que pretenen posar fi a la pobresa, lluitar contra la desigualtat i la injustícia, i fer front al canvi climàtic. Alguns d'ells tenen relació directa amb el medi ambient.

Per a conèixer-los, projectem el vídeo dels ODS que apareix en l'apartat recursos i a continuació repartim per grups una targeta amb un ODS relacionat amb el medi ambient.

L'objectiu és que, en grup, relacionen correctament el títol de cada ODS amb la seua explicació i la seua icona. Quan ho hagen fet, hauran d'identificar almenys una acció de defensa del medi ambient que facen de manera quotidiana i que estiga relacionada amb cadascun dels ODS.

Cada grup haurà d'elaborar un eslògan d'una campanya de sensibilització en la qual promoga l'assoliment de l'ODS que se li ha assignat a través d'una acció quotidiana. Aquest eslògan ho hauran de plasmar

Per a finalitzar, reflexionem sobre el fet que, en defensar el medi ambient, ens estem alineant amb el treball internacional de milions de grups i col·lectius que també estan treballant per a aconseguir que es complisca l'Agenda 2030.

El camí i la nostra agenda

Per a finalitzar, dedicarem un espai a mirar el camí recorregut en aquest itinerari i a establir uns compromisos de continuïtat. L'objectiu és prendre consciència de l'après i mirar cap avant amb els pròxims passos a recórrer.

Ara representarem el camí recorregut i el que queda d'ara en avant (això es realitzarà a través de la projecció de la fitxa 2 en la pissarra o també es pot pintar i posar a mà). Aquest exercici es realitzarà en assemblea. Tenint davant la imatge del camí, es llancen les següents qüestions:

Què ha suposat aquest itinerari?

Què hem après?

Com era la nostra relació amb la naturalesa?

Com és ara?

Com podem continuar aquest camí?

A més, s'afegiran almenys tres passos més que representaran els següents passos que volen donar tant a nivell individual com col·lectiu.

Paraules que sostenen la Terra

» COMUNICA EN SOCIETAT

Realitzaran uns cartells amb els eslògans creats i la imatge del camí amb els compromisos i pròxims passos.

Repte opcional per a realitzar fora del centre

Pujar els eslògans i la imatge del camí a Instagram.

FITXA 1

ODS I MEDI AMBIENT

AIGUA NETA I SANEJAMENT

Garantir la disponibilitat i una gestió sostenible de l'aigua i de les condicions de sanejament.

6

ENERGIA ASSEQUIBLE I NO CONTAMINANT

Garantir l'accés de totes les persones a fonts d'energia assequibles, de confiança, sostenibles i renovables.

7

REDUCCIÓ DE LES DESIGUALTATS

Reducir la desigualtat entre i dins dels països.

10

FITXA 1 ODS I MEDI AMBIENT

PRODUCCIÓ I CONSUM RESPONSABLES

Garantir un consum i patrons de producció sostenibles.

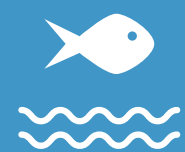
12

VIDA SUBMARINA

Conservar i utilitzar de manera sostenible els oceans, mars i recursos marins per a un desenvolupament sostenible.

14

ACCIÓ PEL CLIMA

Combatre amb urgència el canvi climàtic i els seus efectes.

13

VIDA D'ECOSISTEMES TERRESTRES

Protegir, restaurar i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar els boscos de manera sostenible, combatre la desertificació, i detindre i revertir la degradació de la terra i detindre la pèrdua de la biodiversitat.

15

FITXA 2 EL CAMÍ

PAS 7
Enamorar-se de
la Terra

PAS 8
Sessió agents de
canvi

PAS 9
Agenda 2030.
La nostra
agenda

PAS 10
El nostre mapa

PAS 6
La Pachamama

PAS 5
Poemes
naturals

PAS1
La meua
petjada en la
Terra. La petjada
de la Terra en
mi

PAS 2
Històries
de relacions.
Relacions que
canvien el món.

PAS 3
Som la Terra

PAS 4
Connectant
amb el nostre
entorn

COMPETÈNCIES

TREBALLADES EN AQUESTA PROPOSTA

Competències que treballen les diferents unitats didàctiques

» Aquestes unitats didàctiques contribueixen a les següents competències d’aprenentatge del bloc de Comunicació i societat:

1	Obtindre i comunicar informació destinada a l’autoaprenentatge i al seu ús en diferents contextos del seu entorn personal, social o professional mitjançant recursos al seu abast i els propis de les tecnologies de la informació i de la comunicació	
RESULTAT D’APRENENTATGE		CRITERIS D’AVALUACIÓ
1	Treballa en equip havent adquirit les estratègies pròpies del treball cooperatiu.	a. S’ha debatut sobre els problemes del treball en equip. b. S’han elaborat unes normes per al treball per part de cada equip. c. S’ha treballat correctament en equips formats atenent criteris d’heterogeneïtat. d. S’han assumit amb responsabilitat diferents rols per al bon funcionament de l’equip. e. S’han aplicat estratègies per a solucionar els conflictes sorgits en el treball Cooperatiu. f. S’han realitzat treballs de recerca de manera cooperativa usant estratègies complexes.
2	Usa les TIC responsablement per a intercanviar informació amb els seus companys i companyes, com a font de coneixement i per a l’elaboració i presentació d’aquest.	a. S’han usat correctament les eines de comunicació social per al treball cooperatiu amb els companys i companyes. b. S’han discriminat fonts fiables de les quals no ho són. c. S’ha seleccionat la informació rellevant amb sentit crític.
7	Utilitza estratègies comunicatives per a interpretar i comunicar informació oral en llengua castellana, aplicant els principis de l’escolta activa, estratègies senzilles de composició i les normes lingüístiques bàsiques.	a. S’ha aplicat les habilitats bàsiques per a realitzar escoltes actives de notícies orals, cançons i/o poemes, identificant el sentit global i continguts específics del missatge oral. b. S’han comprés textos orals procedents dels mitjans de comunicació d’actualitat (notícies de ràdio, cançons, poemes) relacionades amb el perfil professional en el qual es troba. c. S’han realitzat dramatitzacions de xicotets textos literaris i de creació pròpia relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. d. S’han recreat en veu alta xicotetes històries i/o relats individuals seguint estructures organitzades, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. e. S’han realitzat activitats d’interacció amb canvi de rol per a l’exposició d’idees personals com a converses o videoconferències, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. g. S’han recreat i reproduït discursos orals sobre temes pròxims a l’alumnat i a l’actualitat amb autonomia i iniciativa personal. h. S’ha emprat un bon ús dels elements de comunicació verbal i no verbal en les argumentacions i exposicions mitjançant la reproducció d’exposicions orals.
8	Utilitza estratègies comunicatives per a interpretar i comunicar informació escrita en llengua castellana, aplicant estratègies de lectura comprensiva i aplicant estratègies d’anàlisis, síntesis i classificació de forma estructurada i progressiva a la composició autònoma de textos breus seleccionats.	c. S’han reproduït pautes de presentació clares i netes de treballs escrits tenint en compte el contingut (adequació, coherència, cohesió), el format (correcció gramatical, variació i estil) i el públic destinatari, utilitzant un vocabulari adequat al context. d. S’han manejat correctament i amb normalitat eines de tractament de textos com a processadors de textos per a l’edició de documents relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. e. S’han aplicat i revisat les principals normes gramaticals i ortogràfiques en la redacció de textos propis de la vida quotidiana i de la vida professional de manera que aquest resulte clar i precís. f. S’han aplicat de manera sistemàtica estratègies de lectura comprensiva de fragments i textos seleccionats de diferents gèneres literaris adaptats (narratius, poètics i dramàtics), extraient conclusions i compartint oralment amb els seus iguals les seues impressions. g. S’ha considerat la lectura com un instrument d’aprenentatge i coneixement extraient les idees principals de les secundàries i valorant la intencionalitat del seu autor/a. k. S’han realitzat activitats d’escriptura individual, tant manual com digital, participant igualment en activitats col·lectives, integrant una certa autonomia de funcionament de col·laboració solidària i cooperativa mitjançant l’ús d’un quadern de treball digital compartit.

7	Complir les tasques pròpies del seu nivell amb autonomia i responsabilitat, emprant criteris de qualitat i eficiència en el treball assignat i efectuant-lo de manera individual o com a membre d’un equip.	
RESULTAT D’APRENENTATGE		CRITERIS D’AVALUACIÓ
1	Treballa en equip havent adquirit les estratègies pròpies del treball cooperatiu.	a. S’ha debatut sobre els problemes del treball en equip. b. S’han elaborat unes normes per al treball per part de cada equip. c. S’ha treballat correctament en equips formats atenent criteris d’heterogeneïtat. d. S’han assumit amb responsabilitat diferents rols per al bon funcionament de l’equip. e. S’han aplicat estratègies per a solucionar els conflictes sorgits en el treball Cooperatiu. f. S’han realitzat treballs de recerca de manera cooperativa usant estratègies complexes.
8	Utilitza estratègies comunicatives per a interpretar i comunicar informació escrita en llengua castellana, aplicant estratègies de lectura comprensiva i aplicant estratègies d’anàlisis, síntesis i classificació de forma estructurada i progressiva a la composició autònoma de textos breus seleccionats.	c. S’han reproduït pautes de presentació clares i netes de treballs escrits tenint en compte el contingut (adequació, coherència, cohesió), el format (correcció gramatical, variació i estil) i el públic destinatari, utilitzant un vocabulari adequat al context. d. S’han manejat correctament i amb normalitat eines de tractament de textos com a processadors de textos per a l’edició de documents relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. e. S’han aplicat i revisat les principals normes gramaticals i ortogràfiques en la redacció de textos propis de la vida quotidiana i de la vida professional de manera que aquest resulte clar i precís. f. S’han aplicat de manera sistemàtica estratègies de lectura comprensiva de fragments i textos seleccionats de diferents gèneres literaris adaptats (narratius, poètics i dramàtics), extraient conclusions i compartint oralment amb els seus iguals les seues impressions. g. S’ha considerat la lectura com un instrument d’aprenentatge i coneixement extraient les idees principals de les secundàries i valorant la intencionalitat del seu autor/a. k. S’han realitzat activitats d’escriptura individual, tant manual com digital, participant igualment en activitats col·lectives, integrant una certa autonomia de funcionament de col·laboració solidària i cooperativa mitjançant l’ús d’un quadern de treball digital compartit.

Competències que treballen les diferents unitats didàctiques

» Aquestes unitats didàctiques contribueixen a les següents competències d’aprenentatge del bloc de Comunicació i societat

8		Comunicar-se eficaçment, respectant l'autonomia i competència de les diferents persones que intervenen en el seu àmbit de treball, contribuint a la qualitat del treball realitzat
RESULTAT D'APRENTATGE		CRITERIS D'AVALUACIÓ
1	Treballa en equip havent adquirit les estratègies pròpies del treball cooperatiu.	a. S'ha debatut sobre els problemes del treball en equip. b. S'han elaborat unes normes per al treball per part de cada equip. c. S'ha treballat correctament en equips formats atenent criteris d'heterogeneïtat. d. S'han assumit amb responsabilitat diferents rols per al bon funcionament de l'equip. e. S'han aplicat estratègies per a solucionar els conflictes sorgits en el treball Cooperatiu. f. S'han realitzat treballs de recerca de manera cooperativa usant estratègies complexes.
		a. S'han usat correctament les eines de comunicació social per al treball cooperatiu amb els companys i companyes. b. S'han discriminat fonts fiables de les quals no ho són. c. S'ha seleccionat la informació rellevant amb sentit crític.
2	Usa les TIC responsablement per a intercanviar informació amb els seus companys i companyes, com a font de coneixement i per a l'elaboració i presentació d'aquest.	a. S'ha aplicat les habilitats bàsiques per a realitzar escoltes actives de notícies orals, cançons i/o poemes, identificant el sentit global i continguts específics del missatge oral. b. S'han comprés textos orals procedents dels mitjans de comunicació d'actualitat (notícies de ràdio, cançons, poemes) relacionades amb el perfil professional en el qual es troba. c. S'han realitzat dramatitzacions de xicotets textos literaris i de creació pròpia relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. d. S'han recreat en veu alta xicotetes històries i/o relats individuals seguint estructures organitzades, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. e. S'han realitzat activitats d'interacció amb canvi de rol per a l'exposició d'idees personals com a converses o videoconferències, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. g. S'han recreat i reproduït discursos orals sobre temes pròxims a l'alumnat i a l'actualitat amb autonomia i iniciativa personal. h. S'ha emprat un bon ús dels elements de comunicació verbal i no verbal en les argumentacions i exposicions mitjançant la reproducció d'exposicions orals.
		a. S'ha aplicat les habilitats bàsiques per a realitzar escoltes actives de notícies orals, cançons i/o poemes, identificant el sentit global i continguts específics del missatge oral. b. S'han comprés textos orals procedents dels mitjans de comunicació d'actualitat (notícies de ràdio, cançons, poemes) relacionades amb el perfil professional en el qual es troba. c. S'han realitzat dramatitzacions de xicotets textos literaris i de creació pròpia relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. d. S'han recreat en veu alta xicotetes històries i/o relats individuals seguint estructures organitzades, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. e. S'han realitzat activitats d'interacció amb canvi de rol per a l'exposició d'idees personals com a converses o videoconferències, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. g. S'han recreat i reproduït discursos orals sobre temes pròxims a l'alumnat i a l'actualitat amb autonomia i iniciativa personal. h. S'ha emprat un bon ús dels elements de comunicació verbal i no verbal en les argumentacions i exposicions mitjançant la reproducció d'exposicions orals.
7	Utilitza estratègies comunicatives per a interpretar i comunicar informació oral en llengua castellana, aplicant els principis de l'escolta activa, estratègies senzilles de composició i les normes lingüístiques bàsiques.	a. S'ha aplicat les habilitats bàsiques per a realitzar escoltes actives de notícies orals, cançons i/o poemes, identificant el sentit global i continguts específics del missatge oral. b. S'han comprés textos orals procedents dels mitjans de comunicació d'actualitat (notícies de ràdio, cançons, poemes) relacionades amb el perfil professional en el qual es troba. c. S'han realitzat dramatitzacions de xicotets textos literaris i de creació pròpia relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. d. S'han recreat en veu alta xicotetes històries i/o relats individuals seguint estructures organitzades, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. e. S'han realitzat activitats d'interacció amb canvi de rol per a l'exposició d'idees personals com a converses o videoconferències, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. g. S'han recreat i reproduït discursos orals sobre temes pròxims a l'alumnat i a l'actualitat amb autonomia i iniciativa personal. h. S'ha emprat un bon ús dels elements de comunicació verbal i no verbal en les argumentacions i exposicions mitjançant la reproducció d'exposicions orals.
		a. S'ha aplicat les habilitats bàsiques per a realitzar escoltes actives de notícies orals, cançons i/o poemes, identificant el sentit global i continguts específics del missatge oral. b. S'han comprés textos orals procedents dels mitjans de comunicació d'actualitat (notícies de ràdio, cançons, poemes) relacionades amb el perfil professional en el qual es troba. c. S'han realitzat dramatitzacions de xicotets textos literaris i de creació pròpia relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. d. S'han recreat en veu alta xicotetes històries i/o relats individuals seguint estructures organitzades, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. e. S'han realitzat activitats d'interacció amb canvi de rol per a l'exposició d'idees personals com a converses o videoconferències, així com interaccions comunicatives pròpies del perfil professional en el qual es troba. g. S'han recreat i reproduït discursos orals sobre temes pròxims a l'alumnat i a l'actualitat amb autonomia i iniciativa personal. h. S'ha emprat un bon ús dels elements de comunicació verbal i no verbal en les argumentacions i exposicions mitjançant la reproducció d'exposicions orals.
8	Utilitza estratègies comunicatives per a interpretar i comunicar informació escrita en llengua castellana, aplicant estratègies de lectura comprensiva i aplicant estratègies d'anàlisis, síntesis i classificació de forma estructurada i progressiva a la composició autònoma de textos breus seleccionats.	c. S'han reproduït pautes de presentació clares i netes de treballs escrits tenint en compte el contingut (adequació, coherència, cohesió), el format (correcció gramatical, variació i estil) i el públic destinatari, utilitzant un vocabulari adequat al context. d. S'han manejat correctament i amb normalitat eines de tractament de textos com a processadors de textos per a l'edició de documents relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. e. S'han aplicat i revisat les principals normes gramaticals i ortogràfiques en la redacció de textos propis de la vida quotidiana i de la vida professional de manera que aquest resulte clar i precís. f. S'han aplicat de manera sistemàtica estratègies de lectura comprensiva de fragments i textos seleccionats de diferents gèneres literaris adaptats (narratius, poètics i dramàtics), extraient conclusions i compartint oralment amb els seus iguals les seues impressions. g. S'ha considerat la lectura com un instrument d'aprenentatge i coneixement extraient les idees principals de les secundàries i valorant la intencionalitat del seu autor/a. k. S'han realitzat activitats d'escriptura individual, tant manual com digital, participant igualment en activitats col·lectives, integrant una certa autonomia de funcionament de col·laboració solidària i cooperativa mitjançant l'ús d'un quadern de treball digital compartit.
		c. S'han reproduït pautes de presentació clares i netes de treballs escrits tenint en compte el contingut (adequació, coherència, cohesió), el format (correcció gramatical, variació i estil) i el públic destinatari, utilitzant un vocabulari adequat al context. d. S'han manejat correctament i amb normalitat eines de tractament de textos com a processadors de textos per a l'edició de documents relacionats amb el perfil professional en el qual es troba. e. S'han aplicat i revisat les principals normes gramaticals i ortogràfiques en la redacció de textos propis de la vida quotidiana i de la vida professional de manera que aquest resulte clar i precís. f. S'han aplicat de manera sistemàtica estratègies de lectura comprensiva de fragments i textos seleccionats de diferents gèneres literaris adaptats (narratius, poètics i dramàtics), extraient conclusions i compartint oralment amb els seus iguals les seues impressions. g. S'ha considerat la lectura com un instrument d'aprenentatge i coneixement extraient les idees principals de les secundàries i valorant la intencionalitat del seu autor/a. k. S'han realitzat activitats d'escriptura individual, tant manual com digital, participant igualment en activitats col·lectives, integrant una certa autonomia de funcionament de col·laboració solidària i cooperativa mitjançant l'ús d'un quadern de treball digital compartit.

» A més posem a disposició una llista de competències laborals bàsiques i transversals del programa Emplea+ desenvolupat per la Fundació Accenture que es treballen en les diferents unitats didàctiques i les rúbriques associades per a poder avaluar-les. Oferim la possibilitat de realitzar algun dels cursos del programa Emplea+ per a aprofundir-les i obtenir així un certificat competencial que adjuntar al CV de cada alumne i alumna.

PRINCIPALS: apareixen en totes les unitats en diferents activitats. Comunicació

Per la comprensió general, videos, escrits (poemes, cartes...), en les diferents redaccions (petjada, notícia, fullet, poema, conte i carta), per la representació teatral de les situacions de mobilitat, el conte i la gravació de la notícia.

3	Comunicació	Capacitat per a comprendre i expressar missatges en format oral, escrit i no verbal, en qualsevol context, o mig digital			
		ABSÈNCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJÀ (3-4)	ALT (5-6)
Comprensió (oral)		No comprén els missatges i preguntes que se li fan i no manifesta la seua incomprensió. La seua resposta no s'ajusta al que li han preguntat, no s'adapta a les necessitats del seu interlocutor/a.	A vegades no comprén els missatges bàsics i preguntes que se li fan, i rares vegades manifesta la seua incomprensió. En moltes ocasions, la seua resposta no s'ajusta al que li han Preguntat i no s'adapta a les necessitats del seu interlocutor/a.	A vegades té dificultat per a comprendre missatges elaborats i/o de caràcter tècnic, però sí que és capaç de demanar aclariments. Adapta la seua resposta a les sol·licituds dels interlocutors/es, encara que pot mostrar alguna dificultat amb missatges elaborats i/o tècnics.	Entén els missatges i preguntes que se li fan i es preocupa per confirmar si ha entès el missatge correctament. Sap identificar la informació important. Adapta la seua resposta als requeriments del seu interlocutor/a.
Comprensió (escrita)		No comprén els missatges i preguntes que se li fan i no manifesta la seua incomprensió. La seua resposta no s'ajusta al que li han preguntat, no s'adapta a les necessitats del seu interlocutor/a.	A vegades no comprén els missatges bàsics i preguntes que se li fan i rares vegades manifesta la seua incomprensió. En moltes ocasions, la seua resposta no s'ajusta al que li han preguntat i no s'adapta a les necessitats del seu receptor/a.	A vegades té dificultat per a comprendre missatges elaborats i/o de caràcter tècnic, però sí que és capaç de demanar aclariments. Adapta la seua resposta a les sol·licituds dels receptors/es, encara que pot mostrar alguna dificultat amb missatges elaborats i/o tècnics.	Entén els missatges i preguntes que se li fan i es preocupa per confirmar si ha entès el missatge correctament. Sap identificar la informació important. Adapta la seua resposta als requeriments del seu receptor/a.
Expressió (oral)		No transmet el que vol expressar o no adapta el seu registre a la situació.	Habitualment el que transmet no es correspon amb el que vol expressar (vocabulari pobre i imprecis, frases incoherents o incompletes...), o mostra problemes per a adaptar el seu registre al context.	Expressa les seues idees encara que a vegades de manera bàsica, adaptant el seu registre al context de la comunicació.	Expressa les seues idees de manera clara i concisa, adaptant-les adequadament al context.
Expressió (escrita)		No transmet el que vol expressar o no adapta el seu registre a la situació.	Habitualment el que transmet no es correspon amb el que vol expressar (vocabulari pobre i imprecis, frases incoherents o incompletes...), o mostra problemes per a adaptar el seu registre al context.	Expressa les seues idees encara que a vegades de manera bàsica, adaptant el seu registre al context de la comunicació	Expressa les seues idees de manera clara i concisa, adaptant-les adequadament al context.
Comunicació no verbal		El que expressa és contradictori amb el seu llenguatge no verbal. No comprén el llenguatge no verbal d'altres persones.	Sovint, el que expressa és contradictori amb el seu llenguatge no verbal. Té dificultats per a comprendre el llenguatge no verbal d'altres persones.	Comprén i coneix el llenguatge no verbal, però ocasionalment el seu llenguatge no verbal no dona suport al llenguatge verbal.	Mostra coherència entre la seua comunicació verbal i no verbal, i comprén i interpreta el llenguatge no verbal d'altres persones.

Ser Sostenible

» Pel càlcul de la petjada de carboni i el contingut dels videos, el pictionary, els compromisos, les notícies, el dibuix i la galeria d'art, el joc de cartes i el conte.

21	Ser Sostenible	Capacitat de construir propostes en defensa de la vida i de la societat a partir d'una visió eco dependent i interdependent, sent conscient dels límits planetaris i actuant dins d'aquests per a un món sostenible per a les generacions presents i futures.			
		ABSÈNCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJÀ (3-4)	ALT (5-6)
Sensibilitat ambiental					Expressa amb seguretat que els éssers humans som part de la naturalesa i no podem prescindir d'ella per a viure. Valora la cura, la sostenibilitat de la vida i les implicacions ètiques del seu comportament en relació amb el medi ambient. Analitza la crisi socioambiental actual, la seua relació històrica, així com les causes i les conseqüències sistèmiques. Dissenya un pla de prevenció i reducció de la seua petjada ecològica en el seu entorn quotidià i laboral.
Gestió sostenible i responsabilitat social					Assumeix comportaments ambientalment responsables en la vida quotidiana i laboral. Aborda accions preventives i correctives en identificar els riscos i perills ambientals en el seu entorn laboral. Empra tècniques per a la reducció i gestió de contaminants en el seu entorn laboral enfortint les oportunitats d'impacte ambiental positiu. Adopta pautes de consum crític, responsable i orgànic.
Acció per al canvi					Valora i promou les pràctiques i pautes de consum alternatiu i de desenvolupament econòmic alternatiu. Divulga i promou conductes positives per al medi ambient en les xarxes socials i en el seu entorn laboral.

SECUNDÀRIES: creativitat i innovació

» En les unitats 1, 2, 5, 6, 7, 8 i 9.
Pintant les solucions del pictionary de les 6R, en la creació de la notícia de “comunica en societat”, del poema, del conte i de cartells, i per idear històries en la interacció amb l’alumnat d’infantil

12	Creativitat i innovació	Capacitat per a proposar recursos, idees i mètodes nous i concretar-los en accions, en qualsevol format/eina				
		ABSÈNCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJÀ (3-4)	ALT (5)	ALT (6)
Soluciones/Idees/Mètodes		No identifica solucions per a resoldre una situació, ni tan sols aquelles que li van servir en una situació anterior. No genera idees noves.	Tendeix a utilitzar solucions que li van servir per a resoldre una situació anterior sense avaluar si es poden aplicar amb èxit a l'actual.	Proposa idees creatives quan les tradicionals no són aplicables al seu treball.	Proposa i troba formes noves de fer les coses. És capaç de generar noves idees i realitzar accions per a la seua implementació.	Proposa i troba formes noves i eficaces de fer les coses. És capaç de generar noves idees i implementar-les en un context fent visible i mesurable el seu valor.

Anàlisi i resolució de problemes

» En les unitats 1, 2 i 9.
En l’elecció de la solució per al pictionary, en l’elecció del contingut de la notícia de “Comunica en Societat” i en l’elaboració de la cartelleria.

17	Anàlisi i resolució de problemes	Capacitat per a identificar, comprendre i avaluar les diferents variables que incideixen en la consecució d'un objectiu, determinant les possibles alternatives de viabilitat. Suposa arribar a entendre una situació complexa, desagregant-la en xicotetes parts o identificant les seues implicacions pas a pas. Implica organitzar les parts d'un problema o situació de manera sistemàtica en realitzar comparacions entre els seus diferents aspectes i elements				
		AUSENCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJÀ (3-4)	ALT (5)	ALT (6)
Cerca i valora solucions		No identifica solucions possibles als seus problemes.	Té dificultats per a identificar solucions possibles als seus problemes.	Identifica i valora solucions parcials o a curt termini.	Identifica i valora solucions efectives a curt i mitjà termini.	Identifica i valora gran varietat de solucions efectives ja siguin a curt, mitjà o llarg termini.

Treball en equip: 6, 7 i 8

13	Treball en equip	Capacitat per a treballar eficaçment, col·laborant, compartint informació i creant sentiment de pertinença a l'equip, per a aconseguir un objectiu comú				
		AUSENCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJÀ (3-4)	ALT (5)	ALT (6)
Cooperació		No col·labora amb l'equip.	Amb freqüència treballa de manera independent, sense col·laborar amb l'equip i sense sol·licitar col·laboració.	Normalment col·labora amb l'equip i comparteix informació i coneixements.	Col·labora amb l'equip i comparteix informació i coneixements, independentment de qui l'integren.	Col·labora i motiva a l'equip per a mantindre el nivell màxim de cooperació.

1	Autoconfiança	Confiança que un mateix o una mateixa és capaç de fer una tasca de manera correcta o actuar adequadament per a fer un treball o resoldre un problema. Inclou mostrar confiança en les pròpies capacitats i es reflecteix en la confiança que mostra la persona en les seues pròpies opinions i decisions			
		ABSÈNCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJÀ (3-4)	ALT (5-6)
Seguretat en si mateix/a		Consulta constantment a qui li supervisa o evita enfrontar-se a situacions.	Amb freqüència consulta a qui li supervisa, fins i tot amb tasques habituals dins del seu àmbit d'actuació o tenint els coneixements necessaris.	Realitza amb seguretat les tasques que habitualment exerceix.	No dubta a realitzar amb seguretat noves tasques i buscar després la verificació de qui li supervisa

Qualitat del treball: 6 i 8

14	Qualitat del treball	Capacitat per a dur a terme una tasca tenint en compte tots els aspectes que intervenen en l'execució del seu treball, seguint un mètode que assegure la seua adequada resolució i la minimització d'errors				
		ABSÈNCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJÀ (3-4)	ALT (5)	ALT (6)
Revisió		No revisa el seu treball.	Revisa el seu treball de forma molt esporàdica o quan se li insta a això, podent detectar errors bàsics o evidents.	Quan té temps revisa el seu treball per a tractar de minimitzar errors.	Generalment revisa el seu treball per a evitar errors.	Té per rutina la revisió del seu treball.

Qualitat del treball: 6 i 8

6	Iniciativa i presa de decisions	Capacitat per a identificar problemes, obstacles o oportunitats i dur a terme accions per a donar resposta a aquests. Suposa dur a terme accions de manera proactiva davant les dificultats, sense pèrdua de temps i proposant solucions coherents				
		ABSENCIA (0)	BAIX (1-2)	MITJA (3-4)	ALT (5)	ALT (6)
Presa de decisions		No pren decisions.	Li costa prendre decisions.	Pren decisions relatives a problemes diaris o previsibles.	Pren decisions independentment de la complexitat de la situaci o problema.	Pren decisions en moments d'urgencia o alarma, independentment de la complexitat de la situaci o problema.

MATERIALS EDUCATIUS

Dies D. Fundació Entreculturas.

<https://redec.org/materiales>

Un Món de conte. (2021). Fundació Entreculturas.

<https://redec.org/publicaciones/un-mundo-de-cuento/>

Recopilació d'unitats didàctiques per a treballar sobre defensa del medi ambient. (2020).

El món en joc. (2017). Fundació Entreculturas.

<https://redec.org/publicaciones/el-mundo-en-juego/>

Trobades que canvien el món. (2017). Fundació Entreculturas.

<https://redec.org/publicaciones/encuentros-que-cambian-el-mundo/>

Un món d'alternatives. (2017). Fundació Entreculturas.

<https://redec.org/publicaciones/un-mundo-de-alternativas/>

Imagina un altre món. (2016). Fundació Entreculturas.

<https://redec.org/publicaciones/imagina-otro-mundo/>

Un món a les teues mans. (2015). Fundació Entreculturas.

<https://redec.org/publicaciones/un-mundo-en-tus-manos-guia-didactica-del-calendario-escolar-2015-2016/>

Material educatiu i metodològic per a treballar sobre ecologia i medi ambient. Edukalboan, xarxa d'educadors i educadores per a la solidaritat d'Alboan.

<https://www.edukalboan.org/es/ecologia-y-medioambiente>

Material per a treballar sobre educació ecosocial. Fuhem.

<https://www.fuhem.es/libreria/>

LLIBRES I ARTICLES

Educació en terra de conflicte. Claus per a la pau i el desenvolupament sostenible. (2017).

Fundació Entreculturas.

https://lasillaroja.org/wp-content/uploads/2017/08/Educacion_en_tierra_de_conflicto.pdf

Cap a una ciutadania ecoglobal. (2017).

Fundació Entreculturas.

<https://www.entreculturas.org/es/publicaciones/hacia-una-ciudadania-eco-global>

La Terra és la nostra millor escola. (2016).

Fundació Entreculturas.

<https://www.entreculturas.org/es/publicaciones/informe-la-tierra-es-nuestra-mejor-escuela>

CAMPANYES I ENTITATS

Escoles en perill d'extinció. (2017). Fundació Entreculturas.

<https://lasillaroja.org/descargar-materiales/>

La Terra és la nostra millor escola. (2016). Fundació Entreculturas.

<https://lasillaroja.org/descargar-materiales/>

Alboan. <https://www.alboan.org/es>

Fuhem. <https://www.fuhem.es/>

Servei Jesuïta a Migrants. <https://sjme.org>

PORTAL EDUCATIU DE ENTRECULTURAS

REDEC. Notícies i recursos educatius disponibles per a la lliure descàrrega.

www.redec.org

 entreculturas
ONG · JESUITA

SAFA
ESCUELAS PROFESIONALES
SAGRADA FAMILIA

Finança la traducció al valencià i la impressió:

**GENERALITAT
VALENCIANA**
Conselleria de Servicis Socials,
Família i Infància

**cooperació
valenciana**